
ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის
რეგიონალურ ბიუროში 2013 წლის 25 სექტემბერს
გამართული საჯარო დისკუსია თემაზე:

„ომით გაყოფილი საზოგადოებები 20 წლის შემდეგ:
სამშვიდობო პოლიტიკა და შერიგების რესურსები“

ძირითადი მომხსენებლები:

პაატა ზაქარეიშვილი - რეინტეგრაციის საკითხებში
საქართველოს სახელმწიფო მინისტრი

გიორგი კანაშვილი - კავკასიური სახლი,
აღმასრულებელი დირექტორი

მოდერატორი: გოგი გვახარია, რადიო
„თავისუფლების“ ჟურნალისტი

გოგი გვახარია - მოგესალმებით. უცნაური რამ მოხდა, რომ ბატონი პაატა ზაქარეიშვილი ახლა აქ არის, ჩვენი მეორე მომხსენებელი კი, ბატონი სერგი კაპანაძე - იქ, ბიძინა ივანიშვილთან. შესაბამისად შეიცვალა ჩვენი დღევანდელი შეხვედრის მიზანსცენა. ორგანიზატორების თქმით, მხოლოდ გუშინ გვაცნობა ბატონმა სერგიმ, რომ დღევანდელ დისკუსიაში მონაწილეობას ვერ მიიღებდა. ეს რა თქმა უნდა შეცვლის დღევანდელი შეხვედრის დრამატურგიას. ბატონ გიორგი კანაშვილს მინდა გადავუხადო მადლობა, რადგან გადაგვარჩინა და მოვიდა დღევანდელ დისკუსიაზე. თუმცა იმ სიმწვავეს, რაც იქნებოდა თავდაპირველად დაგეგმილი დისკუსიის შემთხვევაში, ალბათ დღეს ნაკლებად იგრძნობთ. ამიტომ მოგმართავთ თქვენ, პუბლიკას, რომ გარკვეული კონტრაპუნქტი მიანიჭოთ ჩვენს შეხვედრას. მეც შევეცდები პროვოკაციული კითხვების დასმას მომხსენებლებისთვის, მიუხედავად იმისა, რომ მოდერატორს ამის უფლება არა აქვს.

ჩავთვალთ, რომ გიორგი არის ახალი თაობის წარმომადგენელი ამ სამშვიდობო მოლაპარაკებაში, ახალი შერიგების რესურსი. მით უმეტეს, რომ ბატონმა პაატამ სამოქალაქო სექტორი დატოვა, დიდი იმედი მაქვს, რომ სამუდამოდ. აქედან გამომდინარე დღეს ის ოფიციალური წარმომადგენელია.

ბატონ პაატა ზაქარეიშვილს მოვუსმინოთ.

პაატა ზაქარეიშვილი - დიდი მადლობა. ყოველთვის სიამოვნებით ვთანხმდები ამ ფორმატში აუდიტორიასთან ურთიერთობას. ყველაზე კარგი გამოსვლები აქ მაქვს ხოლმე, ალბათ ეს ამ აუდიტორიის დამსახურებაა, კომპეტენტური და კვალიფიციური კითხვებიდან გამომდინარე. ამიტომ არასოდეს ვამბობ უარს ასეთ შეხვედრებზე.

თემა უაღრესად აქტუალურია, მით უმეტეს, რომ ზეგ სრულდება 20 წელი სოხუმის დატოვებიდან. 20 წელი გავიდა, მაგრამ გაყოფილ საზოგადოებებში ჯერ კიდევ განსხვავებული ხედვაა იმასთან დაკავშირებით, თუ რა მოხდა 27 სექტემბერს სოხუმში. ზოგისთვის ეს ზეიშია, სოხუმის აღების თარიღი, ჩვენთვის რა თქმა უნდა ტრაგედიაა, სოხუმის დაცემის და დატოვების თარიღი. 20 წლის თავზე კონფლიქტში მონაწილე საზოგადოებები როგორც წესი სხვანაირად აფასებენ ხოლმე, საკმარისი დროა გასული იმისათვის, რომ მომხდარს სხვა თვალთ შეხედონ. ახალი თაობაც ცდილობს ხოლმე განსხვავებულად შეხედოს ასეთ მტკივნეულ თარიღს. ჩემთვის ეს მაინც უფრო არის დაფიქრების თუ გადააზრების დღე, როცა უნდა დაფიქრდეთ, თუ რა მოაქვს ომს და რამდენად სწორია, როცა საზოგადოებები ხელისუფლებას საშუალებას აძლევენ, რომ მან დააჯეროს ისინი, რომ ომით შეიძლება რაღაც გადაწყვეტილების მიღება.

სამწუხაროდ 15 წლის თავზე, 2008 წელს ეს შეცდომა გავიმეორეთ. შესაბამისად, ჩანს, რომ ამ წლებმა შედეგი არ გამოიღო და ვიმყოფებით ამ მძიმე პოზიციაში, როცა ყველაფერს ნულოვანი ჯამის შედეგით ვუყურებთ. კატეგორიულობა ჯერ კიდევ მოგვდევს, საკუთარ თავს დამარცხებულად განვიხილავთ და გვინდა ვიყოთ გამარჯვებულები, რაც ვიღაცის დამარცხებას გულისხმობს და რაც ჩემთვის მტკივნეულია. მიმაჩნია, რომ ასეთი თარიღები საზოგადოებისთვის უნდა იყოს გადაფასების თარიღები, უნდა შევხედოთ, ვის რა მოუტანა. 20 წლის თავზე როგორც უკვე მთავრობის წარმომადგენელმა, თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ თუ ამ 20 წლის განმავლობაში რომელიმე პერიოდი იყო ყველაზე მძიმე კონფლიქტის

მოგვარების პერსპექტივიდან დანახული, რა თქმა უნდა ეს პერიოდია. სრული უპერსპექტივობა ჩანს. რუსეთმაც კიდევ უფრო გააძლიერა თავის გავლენა იმ ტერიტორიებზე, რომლებიც მოგვიანებით ფორმალურად უკვე ვაღიარეთ ოკუპირებულად, თუმცა რუსეთის გავლენა ამ ტერიტორიებზე 20 წლის განმავლობაში გრძელდება.

ეს ტერიტორიები დაპყრობილია რუსების მიერ, მათი იურისდიქცია გრძელდება, ჩვენი კანონმდებლობით ხორციელდება ოკუპაცია და რაც ყველაზე მძიმეა შედეგის თავლსაზრისით, რუსეთმა აღიარა სამხრეთ ოსეთის და აფხაზეთის დამოუკიდებლობა. ეს რა თქმა უნდა ყველაზე რთულად გადასაწყვეტი ამოცანა იქნება ქართული საზოგადოებისათვის, როდესაც სამშვიდობო პროცესი დაიწყება. იმიტომ რომ დანარჩენი ყველაფერი შედარებით გვარდება, მაგრამ ისეთი სამართლებრივი აქტი, როგორც არის აღიარება, საკმაოდ მაღალ ფასს უდებს იმ ხალხს, რომელსაც სურს მისი მოხსნა, ძვირი ჯდება ასეთი აღიარებების უარყოფა და შესაბამისად ეს არის ყველაზე რთული გამოწვევა ქართული საზოგადოებისათვის, ახალგაზრდობისათვის, იმ თაობისათვის, რომელსაც საბოლოო ჯამში მოუწევს ამ კონფლიქტების დარეგულირება და ისეთი ურთიერთობების შექმნა აფხაზურ და ოსურ საზოგადოებასთან, რომელიც მისაღებია ქართველებისთვისაც, ოსებისთვისაც და აფხაზებისთვისაც. ეს არის საბოლოო ფორმატი, რომელიც დააკმაყოფილებს პასუხისმგებელ საზოგადოებას, რომ მისი წარმატება კი არაა მთავარი, არამედ საჭიროა ყველა მხარე მიიჩნევდეს თავს წარმატებულად, ხედავდეს, რომ მათ მიერ მიღებული გადაწყვეტილება მათ ინტერესებს შეესაბამება.

შედეგი ძალიან მძიმეა საქართველოსათვის, მაგრამ ამით არ შემოვიფარგლებოდი. როგორც წესი ამით ვიფარგლებით ხოლმე, როდესაც აფხაზეთის და კონფლიქტის დისკურსის კონტექსტში ვგულისხმობთ საქართველოს პრობლემებს, გამოწვევებს და ამით ვამბაფრებთ ემოციურ დამოკიდებულებას ამ მოვლენის მიმართ, როგორც არის მოუგვარებელი კონფლიქტები საქართველოს ტერიტორიაზე. მაგრამ თუ ემოციებს გვერდზე გადავდებთ და შევეცდებით მშვიდად გავაანალიზოთ, რაც ძალიან რთულია, და ვნახავთ, ვინ რა მოიგო და რომელი მხარეა წარმატებული, ვნახავთ, რომ ვერც ვერავინ ვერაფერს მიაღწია და ყველა მხარე იმაზე უარეს პოზიციაშია, ვიდრე გეგმავდა, რომ კონფლიქტის მისეული მოგვარების შემთხვევაში რაღაც წარმატებას მიაღწევდა. ამიტომ ჩემს გამოსვლაში ოთხი მიმართულებით მინდა ლაპარაკი. პირველი - სიტუაციის აღწერა, მეორე - პერსპექტივები, მესამე - რისკები და მეოთხე - საფრთხეები. შევეცდები ყველა ამ თემას შევებო და ყველა იმ მხარეზე ვილაპარაკო, რომელიც დაინტერესებულია ამ კონფლიქტების თავის ინტერესებიდან გამომდინარე გადახედვით.

საქართველოზე ნაკლებად ვილაპარაკებ, იმიტომ რომ ყველანი ვთანხმდებით იმაზე, რაც არის. ვნახოთ რა მიიღო რუსეთმა, როგორც სახელმწიფომ, ან რა მიიღეს აფხაზურმა და ოსურმა საზოგადოებებმა იმით, რაც დღეს აქვთ. ვერცერთმა მხარემ ვერ მიიღო დასახული მიზნის შესაბამისი შედეგები. აფხაზური და ოსური მხარეები სრულ დამოკიდებულებაში რუსეთზე, ანუ ეს არის მათი დამოუკიდებლობა, რომ ტოტალური კონტროლი ხდება რუსეთის მხრიდან აფხაზეთში მიმდინარე პროცესებისა. ერთმა საკმაოდ მაღალჩინოსანმა აფხაზმა, რომელიც დღემდე წამყვანი პოლიტიკოსია, აღიარების შემდეგ, როცა ჯერ კიდევ არ ვიყავი მინისტრი, მითხრა, რომ ადრე ჰქონდათ დამოუკიდებლობა და არ ჰქონდათ აღიარება, ახლა აქვთ აღიარება, მაგრამ აღარ აქვთ დამოუკიდებლობა. ეს ფორმულა

გაჯერებულია აფხაზურ საზოგადოებაში, მაგრამ ამაშიც ქართველებს ადანაშაულებენ და ამბობენ, აი რა გვიყავით ქართველებმაო.

ისევ გარეთ ეძებენ მიზეზებს და არა საკუთარ თავში. იქ არის რუსული ენა, რუსული სამართალი, რუსული ჯარები, რუსული რუბლი, რუსული ეკონომიკა და უსაფრთხოება. აღარაფერს ვამბობ სამხრეთ ოსეთზე, სადაც კიდევ უფრო მძიმე სიტუაციაა. აფხაზეთში მაინც არსებობს საზოგადოებრივი პროცესები, იქ არის ეთნოკრატია, შუაში ფრჩილებში ჩავსვამდი და დემოკრატიასაც ვიტყვოდი ანუ შიდა აფხაზურ კონტექსტში შეიძლება კაცმა თქვას, რომ არსებობს ეთნოდემოკრატიაც კი, არსებობს ოპოზიციური პარტიები, სამოქალაქო საზოგადოება და შიდა აფხაზურ ეთნიკურ კონტექსტში არის საზოგადოებრივი მოძრაობის რაღაც ნიშნები. რაც, როგორც კი გამოდიხარ აფხაზური საზოგადოების გარეთ, სრული კატასტროფაა, განსაკუთრებით ბოლო დღეების გადასახედიდან, როდესაც პასპორტიზაციის მომენტები დაიწყო გალის მსოახლეობის მიმართულებით. კიდევ უფრო მეტად ჩანს, თუ რამდენად ღრმა არის ეთნიკური სეგრეგაციის სწრაფვა და არ არის სურვილი საკუთარ თავს შეხედონ გარედან. ჩაკეტილია საზოგადოება, ერთმანეთშიც საფრთხეს ხედავენ, და როცა უკვე საქართველოს ვეღარ აბრალებენ აგრესიას და ახალი ხელისუფლების არა დიდ, მაგრამ მაინც წარმატებას ბოლო თვეების განმავლობაში, რომ ხელს ვეღარ კიდებენ საქართველოს, რაც ანქვების გუშინდელმა განცხადებამაც დაადასტურა, რომ საქართველოსგან ქართულ-აფხაზურ კონტექსტში სიმშვიდეა. ეს თამამი განცხადებაა დღეს აფხაზეთში არსებული კონტექსტიდან გამომდინარე. გარეთ რომ ვერ პოულობენ მტერს, შიგნით დაერივნენ ერთმანეთს და ისევ ქართული თემაა მათი მამოძრავებელი ძალა, ვინ არის ერთმანეთში ქართველი - ვინ არის პროქართველი, ვინ არიგებს ქართულ პასპორტებს, რაც თავისთავად მეტყველებს სერიოზულ პრობლემაზე. არა ეკონომიკაა პრობლემა ან კორუფცია, არა საგარეო ურთიერთობები, არამედ ქართული თემა. გარედან ვეღარ ებრძვიან ქართველებს და ახლა შიგნით ეძებენ, ვინ უფრო პროქართულადაა განწყობილი. ანქვები, მაგალითად პროქართველად ითვლება და ყველანაირად ცდილობენ, რომ ის ამაში გამოაშკარავონ. ბუნებრივია ზარალდება ქართული მოსახლეობა, თუმცა მას ამაში ბრალი არა აქვს, არაფერი მოუმიქმედებია. საშინელი კორუფცია იყო, პასპორტები “უპრაგონოდ” გაიცემოდა, ნებისმიერ თქვენგანს შეეძლო ამ პასპორტის აღება, იმდენად ჩართული იყო კორუფციული მანქანა. ამ ფონზე დამოუკიდებლობაზე ლაპარაკი რომ უადგილოა, მათ კარგად ესმით. და თუ პასპორტების მიმართ სამოქალაქო საზოგადოებაში არის შეშფოთება, ყველას არგუმენტი ის არის, გარეთ რას იტყვიან, ნუთუ ამ ფორმით უნდათ, რომ დასავლეთს სთხოვონ დამოუკიდებლობა, როდესაც ასეთი შუასაუკუნეობრივი ეთნიკური სეგრეგაცია მიმდინარეობს.

რაც შეეხება სამხრეთ ოსეთს, იქ სრული კრახია, იმიტომ რომ ბოლო საბჭოთა აღწერებით 120 ათასი კაცი ცხოვრობდა ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე და დღეს ყველაზე თამამი გათვლებით 20 ათასი კაცი არ არის დარჩენილი. ეს არ არის უდაბნო, საკმაოდ ნაყოფიერი მხარეა, მაგრამ დაცლილია ტერიტორია ერთადერთი მიზეზის გამო. ეს არის კლასიკური ანკლავი და მთლიანად ჩამჯდარია საერთო ქართულ კონტექსტში. გარე სამყაროსთან ერთადერთი დამაკავშირებელია როკის გვირაბი და ისიც გადის რუსეთის არა საუკეთესო რეგიონში, არამედ თავისი პრობლემებით ყველაზე მძიმე რეგიონში, ჩრდილოეთ კავკასიაში. შესაბამისად ამით სულაც არ

უახლოვდებიან ცივილიზაციას. პირიქით, შორდებიან, როდესაც 40 წუთშია თბილისი თავისი ევროპული ღირებულებებით და გარკვეული პერსპექტივებით. ვგულისხმობ ევროპულ მენტალობას და ცივილიზაციურ ნიშნებს, რაც არსებითად განსხვავდება ჩრდილოეთ კავკასიაში არსებული მდგომარეობისგან.

რას მიაღწია რუსეთმა? თავისი აღიარებით მან მიაღწია იმას, რომ კიდევ უფრო მეტად დაიშორა საქართველო. მისი ამოცანა იყო არ გაეშვა საქართველო ნატოსა და ევროინტეგრაციისკენ. საქართველო კეტავს მთელ კავკასიას, კავკასიის ყველა ინფრასტრუქტურული თუ სტრატეგიული მნიშვნელობის მოძრაობები თუ ობიექტები მასზეა მიბმული. იქნება ეს მაგისტრალები, ნავთობსადენი, გაზსადენი თუ პორტები საქართველოს კონტექსტში განიხილება. რუსეთი ამჟამად კარგავს კავკასიას და საქართველოს და კიდევ უფრო მკაფიოდ გამოიკვეთა ქართველი ხალხის ნება, რომ შეუძლებელია ვიცხოვროთ სივრცეში, სადაც რუსეთი დომინანტია. ძალიან მცირე პოლიტიკური ჯგუფები თუ ლაპარაკობენ ზოგადად რუსეთთან სიახლოვეზე, იმიტომ რომ ცალსახაა, რომ როგორც დღევანდელი ხელისუფლების არჩევანი, ისე ხალხის ნება მკაფიოდ ევროპულია და არც ნატოსთან დაკავშირებულ რეფერენდუმზე გამოკვეთილი ნება დაუყენებია ვინმეს ეჭვს. შესაბამისად, რაც მეტად ითვისებს აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთს, კიდევ მეტად ხედავს, რომ ხელში შეიძლება შერჩეს ეს ორი რეგიონი, საქართველო კი კიდევ უფრო შორს აღმოჩნდეს და ამით ბევრს ვერაფერს მოიგებს.

ვერცერთმა მხარემ ვერ მიაღწია იმ მიზანს, რისთვისაც უშვებდა საომარი მოქმედებების რეალობას. ამიტომ არ მიმაჩნია, რომ ქართულ მხარეს უნდა გვეჩვენოს განწყობა, რომ ყველამ მოიგო და ჩვენ წავაგეთ. ვფიქრობ, რომ ყველამ წააგო და გარკვეულწილად თანაბარ პირობებში ვიმყოფებით. ყველაფერი ჯერ კიდევ წინ არის. როცა დავთანხმდი ამ თანამდებობას, მოგეხსენებათ, ეს ისეთი სფეროა, სადაც შესაძლებელია დიდი ხნის განმავლობაში არ იყოს დინამიკა, მაგრამ მესმის, რომ თუ არ მოვახერხეთ პაუზის აღება სხვა “რელსებზე” გადასვლა, ძველი მეთოდებით შორს ვერ წავალთ.

თუ პერსპექტივაზე ვილაპარაკებთ, ჩემი აზრით, ყველაზე სერიოზული პერსპექტივები ჩვენ გაგვაჩნია. ეს არის კონფლიქტების მოგვარების ხედვა და პერსპექტივაა რა თქმა უნდა ევროპული ინტეგრაცია, როგორც ნატო, ისე ევროკავშირი. სერიოზული ნაბიჯი გვაქვს გადასადგმელი უახლოეს მომავალში ვილნიუსის სამიტზე და დღევანდელი დამაბულობა, მავთულხლართების გავლება და მცდელობა, საქართველომ უპასუხოს იმ ფორმით, რა ფორმითაც დააზარალებს თავის ევროპულ პერსპექტივებს, ჩემი აზრით მკაფიოა. ამიტომ მართალია ბევრისთვის გაუგებარია, მაგრამ ჩვენი ხელისუფლების ქცევები მიმაჩნია, რომ სწორია. ეს ქცევები დამკვირვებლებისთვისაც კი მისაღებია. მოგეხსენებათ დღეს ერთადერთი ინსტიტუტი, რომელიც კონფლიქტის ზონაში იმყოფება, ევროკავშირის სადამკვირვებლო მისიაა. შესაბამისად ჩვენთვის ძალიან მნიშვნელოვანია ისინი როგორ აფასებენ იმას, თუ როგორ ვპასუხობთ რუსეთის მხრიდან გამოწვევებს.

ყველა ის ინსტიტუტი, რომლის წინაშეც აღებული გვაქვს ვალდებულებები, ევროკავშირი, ევროსაბჭო თუ ეუთო, ჩვენგან ელოდებიან პროგრესს. ნელა, მაგრამ აქვთ მივდივართ. მე მგონი ეს დინამიკა მნიშვნელოვანი იქნება, რათა აფხაზეთმა და ოსურმა საზოგადოებამ დაინახონ, რა არჩევანი აქვთ მათ მომავალში, როცა საქართველო მკაფიოდ იქნება მოაზრებული ევროპულ სივრცეში. მიმაჩნია, რომ ეს არის ერთ-ერთი სერიოზული

პერსპექტივა კონფლიქტების მოგვარების მიმართულებით. ამიტომ საჭიროა რამდენიმე ნაბიჯის გადადგმა - ქვეყნის მტკიცე დემოკრატიზაცია, დემოკრატიული ინსტიტუტების მსენებლობა, დემოკრატიულ ღირებულებებზე დაფუძნებული ისეთი ინსტიტუტები, რომლებიც ქმნის დემოკრატიზაციის საფუძველს - დეცენტრალიზაცია, ადამიანის უფლებები, თავისუფალი სასამართლო. ეს არის ის, რაც აფაზებს და ოსებს დააინტერესებს და აჩვენებს განსხვავებას საქართველოსა და იმდროინდელ რუსეთს შორის.

მეორეა რა თქმა უნდა ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება, რისი პოტენციალიც ქვეყანას გააჩნია. თუმცა მხოლოდ ეკონომიკური განვითარება საკმარისი არ არის. არა მგონია მხოლოდ ეკონომიკური განვითარებით აფაზების და ოსების გული მოვიგოთ. ეს ორივე მიმართულება მნიშველოვანია. ვინაიდან აშკარად ჩანს რუსეთის აგრესიული პოლიტიკა ისეთი სახელმწიფოების მიმართ, როგორც არის სომხეთი, უკრაინა, მოლდოვეთი. ევროპა მე მგონი დამეთანხმებით, რომ ხედავს, როგორი მნიშვნელოვანია დღეს მისი ნაბიჯები. ამიტომ იმედი მაქვს, რომ როგორც ვილნიუსის სამიტი, ისე ერთი წლის განმავლობაში, როდესაც პარაფირებულ დოკუმენტს ხელი უნდა მოეწეროს, ვფიქრობ ეს ყველაფერი ჩვენს სასარგებლოდ იქნება გადაწყვეტილი. ამის მერე მოდის ნატოს სამიტი, რომელსაც ახალი მესიჯები უნდა მოყვეს. თუმცა ეს ძალიან გრძელვადიანი პერსპექტივაა.

ამ ფონზე რუსეთს მგონი კარგად ესმის და ჩვენ კიდევ უფრო კარგად უნდა გავაგებინოთ, რომ საქართველოს ნება, იყოს ნატოს წევრი და იყოს ევროინსტიტუტების წევრი უტყუარია და უნდა ხედავდეს, რომ საქართველოსთან შეიძლება მეგობრობა, საქართველო შეიძლება გახდეს რუსეთის ინტერესების გამთვალისწინებელი, ოღონდაც ნატოდან და ევროკავშირიდან. მან ჩემი აზრით ყველა სხვა შანსები დაკარგა და როგორც ბალტიისპირეთს, პოლონეთს, რუმინეთს ებრძოდა, ვიდრე ამ სტრუქტურების წევრები გახდებოდნენ, მაგრამ ის საკმაოდ პრაგმატული სახელმწიფოა, კარგად ხედავს, სად გამოუდის და ამას კარგად ითვალისწინებს. ვიდრე შეუძლია, შეგვებრძოლება, მაგრამ თუ ჩვენი ნება მკაფიო და ცალსახა იქნება, რა თქმა უნდა მოვახერხებთ იმას, რომ რუსეთს დავანახოთ როგორ შეიძლება თანამსრომლობა ახალ საქართველოსთან. ამიტომ არასოდეს უნდა ვთქვათ უარი იმაზე, რომ მთავრობის ერთ-ერთი სტრატეგიული მიმართულება, დავალაგოთ ურთიერთობა რუსეთთან, პრინციპული მნიშვნელობისაა. მიუხედავად ბევრი კითხვისა, ჩვენ არ უნდა ვიყოთ საბაბი და მიზეზი იმისა, რომ რუსეთმა საქართველოს წინააღმდეგ პროპაგანდისტული ან სხვა ღონისძიებები განახორციელოს. ამიტომ ვაჭრობა იქნება თუ სოფლის მეურნეობა, ამ მიმართულებას ბოლომდე უნდა მივდიოთ და ერთ ქვაბში არ უნდა მოვხარშოთ ყველაფერი, იმიტომ რომ ამით მხოლოდ ჩვენ დავზარალდებით.

რა რისკებია ამ ყველაფერში? არ არის გამორიცხული, რომ რუსიფიკაცია, რაც იქ მიმდინარეობს, დამოუკიდებლობაზე ლაპარაკი არ არის, აფხაზეთი და სამხრეთ ოსეთი ან იქნებიან საქართველოს შემადგენლობაში, ან თუ ეს პროცესი გაიწელება, მოხდება მათი სრული რუსიფიკაცია. 20-30 წლის შემდეგ აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთზე, ღმერთმა დაგვიფაროს, დარწმუნებული, რომ ეს ჰიპოთეზაა და მეტი არაფერი, ქართველებს და რუსებს მოუწევთ ლაპარაკი აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ურთიერთობების მოგვარების ხედვებზე. ეს ტერიტორიები პრაქტიკულად იცლება იმ ეთნიკური ჯგუფებისგან, რომლებიც იქ ცხოვრობენ, იმიტომ რომ იქ მათი განვითარების პერსპექტივები ნაკლებად

ჩანს და ჩვენ გვაქვს შანსი, მათ ეს შევთავაზოთ. იმიტომ რომ მათ ზურგს უკან არ არის არც ერთი ეთნოკულტურული სახელმწიფო, როგორც ჩრდილოეთ კვიპროსის შემთხვევაში არის თურქეთი, როგორც კოსოვოს უკან არის ალბანეთი, როგორც სომხეთია ყარაბაღის უკან. აფხაზეთის უკან დგას რუსეთი თავისი გეოსტრატეგიული ინტერესებით, სადაც ეთნიკურობა არ იგულისხმება როგორც ღირებულება. ამ ფონზე საქართველოს მართლაც აქვს შანსი გადახედოს ამ ყველაფერს და დააინტერესოს ისინი, რომ მათი გადარჩენა არის იმ ხალხში, ვისაც ისინი დღემდე თავის მტრად მიიჩნევენ.

რაც შეეხება საფრთხეს, ყველაზე დიდი საფრთხე ჩემი აზრით ის იქნება, თუ ვერ მოვახერხებთ ევროპისკენ წავსლას. ეს არის ჩვენი ყველაზე სერიოზული გამოწვევა, რომ ქართულმა საზოგადოებამ ვერ გადალახოს ეთნიკურ-რელიგიური იდენტობა და ვერ გადავიდეს სამოქალაქო იდენტობაში. რაც ახლა ხდება ქვეყანაში, ხელოვნური მომენტებია. ისლამური ფაქტორი, ეთნიკური მომენტები ძალიან მაშფოთებს, იმიტომ რომ ხელოვნურიდან შეიძლება ბუნებრივში გადაიზარდოს და ჩვენი ევროპისკენ პერსპექტივები შეიძლება ექვეყნებ დააყენოს. ერთადერთი საფრთხე, რაც საქართველოს გააჩნია, არის ჩვენი ნაციონალიზმი. თუ გადავლახეთ ჩვენი ნაციონალიზმი და გადავედით სამოქალაქო იდენტობის ნაციის მშენებლობაში, დარწმუნებული ვარ, ბევრი ეს საკითხი მოგვარდება.

შერიგების რესურსი ჩვენ მეტი გვაქვს, ვიდრე კვიპროსს, კოსოვოს, ყარაბაღს. იმიტომ რომ ჩვენსა და აფხაზებს შორის, ჩვენსა და ოსებს შორის არ არსებობს ღირებულებითი განსხვავება, როგორც არის რელიგია, ისტორია. ცხინვალში ოჯახებში დღემდე ქართულად ლაპარაკობენ. მათთვის ქართული მშობლიური ენაა. ბოლო დროს იყო ქართულად დატირების შემთხვევები. ემოციას კი ვერ გააყალბებ. ეს არის ის რესურსები, რასაც ვკარგავთ. ოსებთან ნაკლებად, მაგრამ აფხაზებთან შერეული ქორწინება ქართველთან არ ითვლება მიუღებელ ფორმად, თუმცა აღარ არის ისეთი მასშტაბური, როგორც იყო ადრე. ასეთი ქორწინება ნორმალურ, ჩვეულებრივ მოვლენად მიიჩნევა, რაც წარმოუდგენელია ყარაბაღის ან კვიპროსის კონტექსტში. ასევე სერიოზული რესურსია, რომ სამხრეთ ოსეთის და აფაზეთის ტერიტორიაზეც ცხოვრობენ ქართველები. არსად სხვაგან მოწინააღმდეგე მხარის ხალხი არ ცხოვრობს პირობითად მშვიდობიან პირობებში. სირთულეები არის და პასპორტიზაცია ამის სამწუხარო მაგალითია. ერთადერთი ადგილი, სადაც ცხოვრობს მოწინააღმდეგე მხარის ხალხი, არის კოსოვო, მაგრამ ალბანელებსა და სერბებს შორის ევროკავშირია.

ეს არ არის იდეალური სიტუაცია, მაგრამ არის პლიუსი, რესურსია და ამიტომ ახლა მთავარია მოთმინება. გვაქვს მოკლე, მაგრამ დედლაინები. მალე დასრულდება ყველაფერი. ეს არის არჩევნები საქართველოში. ამით შეიკვრება ხელისუფლება. დღეს მე ვერც პრეზიდენტს ველაპარაკები, ვერც უშიშროების საბჭოს, ვერ გუბერნატორებს, ვერც დაზვერვას და კონტრდაზვერვას. პრაქტიკულად პარალიზებულია სახელმწიფო საქმიანობა. მე უშუალოდ მეხება ასეთი პრობლემები, რომ კრიტიკულ სიტუაციებში სტრატეგიული გადაწყვეტილების მიმღებ სტრუქტურებში არ არსებობს კონსენსუსი. ეს იმედია მალე დასრულდება და ხელისუფლება გამთლიანდება არა მარტო იმით, რომ პრეზიდენტი იქნება სხვა, არამედ იმით, რომ უკვე მთელი სამსახურები იმუშავებენ ერთი მიმართულებით. ამას პრინციპული მნიშვნელობა აქვს. ამას ემატება მთავრობა, ბიძინა ივანიშვილის ფაქტორი, ახალი პრემიერ-მინისტრი, ახალი პრეზიდენტი. სერიოზული

სიახლეები იქნება და ამაში უნდა ვიპოვოთ ახალი გამოსავლები. ყველაზე ბოლო დედლაინი ალბათ არის ოლიმპიური თამაშები, მარტში სრულდება და გაზაფხულიდან ალბათ გვექნება ახალი რეალობა, რომელიც არ ვფიქრობ, რომ იდეალური იქნება, შეიძლება უარესიც იყოს, მაგრამ ეს იქნება რეალობა. დღეს ხელოვნურია ყველაფერი. ოლიმპიადა სერიოზული მოვლენაა, მაგრამ დროებითი გრავიტაცია აქვს. დროებითი გრავიტაციის გასვლის შემდეგ დარჩება რეალური გრავიტაცია. აქვე უნდა ვისაუბროთ ევროკავშირზე, რომელიც ძალიან გვეხმარება. არაღიარების პოლიტიკა ძალიან მნიშვნელოვანია და უადრესად გვეხმარება. დარწმუნებული ვარ, ეს გაგრძელდება. აქ დავასრულებ, სიამოვნებით ჩავერთვები დისკუსიაში.

გოგი გვახარია - მე არაერთი კითხვა მაქვს ბატონ პაატასთან, მაგრამ რადგან იგი საზოგადოებრივ აქტიურობაზე საუბრობდა, ასევე იმაზე, რომ ახალ რეალობაში ვართ. ალბათ სწორედ არასამთავრობო სექტორის აქტიურობა იქნება მნიშვნელოვანი. პირადად მე ძალიან მაინტერესებს ის, თავად აფხაზეთის და ცხინვალის საზოგადოება როგორ უყურებს ევროპასთან ინტეგრაციას. უნდა ამ ხალხს ევროპასთან ინტეგრაცია? იქნებ სწორედ ეს არის ერთ-ერთი პრობლემა, რომ კონფლიქტი ასე გრძელდება, რომ ჩვენს საზოგადოებებს სხვადასხვა ინტერესები და მიზნები აქვთ? ამ კითხვაზე ალბათ გიორგი გვიპასუხებს.

გიორგი კანაშვილი - ბოლო ერთი წელია ჩემს აფხაზ და ოს კოლეგებთან შეხვედრის დროს საუბარი იწყება და მთავრდება იმით, თუ რა ბედნიერებაა, როცა სახელმწიფო მინისტრად გყავს პაატა ზაქარეიშვილი. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ დღევანდელი დებატების ხასიათზე ვისაუბრო. დებატები კლასიკური სახით, როგორც შეიძლება შემდგარიყო, თუ ამ ადგილას იჯდებოდა ბატონი სერგი კაპანაძე, ალბათ არ იქნება, მაგრამ იქიდან გამომდინარე, რომ მაინც დებატებია, შევეცადე მომეძებნა გარკვეული შენიშვნები ახალ პოლიტიკასთან მიმართებით, რაზეც ჩემი მოხსენების ფარგლებში შევეცდები ვისაუბრო.

მიუხედავად იმისა, რომ საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ რადიკალურად შეიცვალა საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკის ფილოსოფია კონფლიქტებთან მიმართებით, ბოლო ხანებში და ზოგადად მთელი წლის განმავლობაშიც ვხედავთ, რომ რაღაც განსაკუთრებული, ხელშესახები, საზოგადოების ფართო მასებისთვის თვალშისაცემი შედეგები სამწუხაროდ არ არის. მეტიც, ბოლო დროს განვითარებული მოვლენები, ვგულისხმობ ბორდერიზაციის პროცესს, საკმაოდ დიდი კითხვის ქვეშ აყენებს საქართველო-რუსეთის ურთიერთობების პერსპექტივას, ე.წ. გადატვირთვის ნორმალიზაციის მცდელობას. ეს ყველაფერი ასევე აისახება ქართულ-აფხაზურ და ქართულ-ოსურ კონტექსტებზე.

ვფიქრობ, ყველაფერი ეს განპირობებულია რამოდენიმე ფაქტორით. სიხისტე რუსეთის მხრიდან და თვითიზოლაციისკენ აფხაზების და ოსების მიდრეკილება რამოდენიმე ფაქტორით არის განპირობებული: სამივე მხარე, რუსები, აფხაზები და ოსები ელოდებიან საქართველოში ე.წ. კოჰაბიტაციის დასრულებას და საპრეზიდენტო არჩევნებს. მიუხედავად იმისა, რომ დიდი ალბათობით ხელისუფლება მთლიანად გადავა "ქართული ოცნების" ხელში, ისინი ელოდებიან ამ პროცესის დასრულებას. მათთვის და საქართველოშიც არ ყოფილა იმის განცდა, რომ "ქართული ოცნება" მოვიდოდა

ხელისუფლებაში. არც იმის განცდა ყოფილა, რომ მაინცდამაინც პაატა ზაქარეიშვილი და ზოგადად ეს იდეები იქნებოდა წამყვანი მამოძრავებელი ძალა კონფლიქტებთან მიმართებით. ანუ არ იყო განცდა, რომ პოლიტიკა აფხაზებთან და ოსებთან, ასევე რუსებთან მიმართებით ასე რადიკალურად შეიცვლებოდა და ჩემი აზრით ისინი მზად არ იყვნენ შემხვედრი ნაბიჯების გადასადგმელად. პირიქით, ამ ერთი წლის განმავლობაში ისინი ცდილობენ და ახლო მომავალში კიდევ შეეცდებიან პოლიტიკის გადააზრებას.

შეგახსენებთ, რომ რამდენიმე დრის წინ რუსეთის პრეზიდენტის თანაშემწედ აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის მიმართულებით დაინიშნა ბატონი ვლადისლავ სურკოვი, რომელიც არ არის უბრალო მენეჯერი. ჩემი აზრით ეს განპირობებული იყო ერთი მხრივ ზოგადი პრობლემებით, რაც გამოიხატებოდა რუსეთის მხრიდან აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთთან მიმართებაში სტრატეგიული ხედვის ნაკლებობაში. პრობლემები იყო რუსეთიდან მომდინარე ფინანსური რესურსების გადანაწილებაში. სურკოვი ცნობილია, რომ ის ადამიანია, რომელმაც შეიძლება ახალი ხედვები შესთავაზოს აფხაზეთთან და სამხრეთ ოსეთთან მიმართებაში და შეიძლება ეს გარკვეული პასუხიც იყოს საქართველოში ხელისუფლების ცვლილებაზე და იმაზეც, რომ პრინციპში იდეოლოგიურად და ფსიქოლოგიურადაც კი, ამ ერთი წლის განმავლობაში რუსები, აფხაზებიც და ოსებიც საკმაოდ უხერხულ სიტუაციაში არიან.

მეტსაც გეტყვით, პოლიტიკის ცვლილება არა მხოლოდ ზოგად პოლიტიკურ კონტექსტზე, არამედ სამოქალაქო დონეზეც კი. რაც თავი მახსოვს ქართულ-აფხაზურ და ქართულ-ოსურ შეხვედრებზე დავდივარ და ქართველებს მუდმივად გვიწევდა თავდაცვით რეჟიმში ყოფნა. დღეს სიტუაცია რედაიკალურად შეიცვალა. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ქართულ-აფხაზურ შეხვედრებზე ჩვენი მხრიდან მიდის საუბარი, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ ამ ერთი წლის განმავლობაში გადადგა ამდენი და ამდენი ნაბიჯი და ვეკითხებით, რა ნაბიჯები იდგმება მათი მხრიდან. ძირითადად უწყვეტ ძალიან უხერხულ თავდაცვით რეჟიმში ყოფნა.

პირველი მიზეზი იყო მოლოდინი. მეორე მიზეზი ჩემი აზრით არის სოჭის ოლიმპიადა, რომელზეც ასევე ისაუბრა ბატონმა პაატა ზაქარეიშვილმა. მიუხედავად იმისა, რომ ჩემი აზრით რუსეთის ინტერესებში შედის საქართველოსთვის იმის ჩვენება, რომ მასთან ურთიერთობის დალაგების პირობებში რუსეთმა შეიძლება გამოიჩინოს კეთილი ნება და ქართულ-აფხაზური და ქართულ-ოსური ურთიერთობის დარეგულირების მოწინააღმდეგე არ იყოს, ანუ აჩვენოს საქართველოს, რომ მასთან დაახლოება ნიშნავს ქართულ-აფხაზური და ქართულ-ოსური ურთიერთობების გარკვეულ დონეზე დალაგებას, მის მიერ მართვადი სიტუაცია მას აწყობს. რაღაც დონეზე შეიძლება აწყობდეს ქართულ-აფხაზური და ქართულ-ოსური ურთიერთობების დისკურსის ცვლილება, თუმცა ვფიქრობ, რომ სოჭის ოლიმპიადამდე ისინი არ არიან მზად იმისათვის, რომ გახსნან აფხაზეთი და ოსეთი.

და მესამე ფაქტორი, რომელიც არანაკლებ მნიშვნელოვანია, არის აფხაზებისა და ოსების გადამეტებული შიში ქართულ-რუსულ ნორმალიზაციასთან დაკავშირებით. შემიძლია ჩემი პირადი მაგალითი მოგიყვანოთ. რამოდენიმე თვის წინ ისე მოხდა, რომ ქართველ ექსპერტებთან ერთად მომიწია ჩრდილოეთ კავკასიაში ყოფნა. შეხვედრა რუსების მიერ იყო ორგანიზებული. შეხვედრები შედგა ვლადიკავკაზშიც და ამ დონის შეხვედრასაც

პანიკა მოჰყვა ცხინვალში. ადგილობრივი პრესა აჭრელებული იყო იმით, რომ თურმე ივანიშვილის წარგზავნილი დელეგაცია ზურგსუკან აწარმოებენ მოლაპარაკებებს, რომელმაც შეიძლება დააზიანოს ცხინვალის ინტერესები და ა.შ. ძალიან დიდი შიშია იმასთან დაკავშირებით, რომ რაღაც თუ გამოწორდა, ეს შეიძლება მათ ხარჯზე მოხდეს.

ბატონმა პაატამ ისაუბრა გარკვეულ ტენდენციებზე. ვფიქრობ ნაკლებად ეკუთვნის ამ ხელისუფლებას ეს შენიშვნა, მაგრამ არ მტოვებს ის განცდა, რომ ოცი წლის განმავლობაში ჩვენი სტრატეგიები, მიდგომები ყოველთვის დროსა და სივრცეში იყო აცდენილი რეალობას. შეგახსენებთ, როდესაც კონფლიქტი იწყებოდა, სტატუსის ამალგებაზე იყო საუბარი. ჩვენ არ ვიყავით ამისთვის მზად. შემდეგ კონფედერაციაზე იყო ლაპარაკი, არც ამისთვის ვიყავით მზად. დღეს ისეთი სიტუაციაა, რომ აღიარების და დამოუკიდებლობის გარდა ჩვენგან არაფერს მოითხოვენ. ჩვენს პოლიტიკას ყოვეთვის აკლდა გამბედაობა. მუდმივად გვქონდა შიშები იმასთან დაკავშირებით, რომ ამ დათმობების შედეგად არ გაგვეცოდნენ აფხაზები და ოსები. მესმის ისიც, რომ ცალმხრივი ნაბიჯები დიდი პოპულარობით არ სარგებლობს საქართველოში, მაგრამ ვფიქრობ, რომ “ქართულ ოცნებას” დღემდე საკმაოდ მაღალი რეიტინგი აქვს, მიუხედავად იმისა, რომ ბევრი საკმაოდ გაბედული ნაბიჯი იქნა გადადგმული, ეს ნაბიჯები მაინც არის ნახევარნაბიჯები და შეიძლება კიდევ უფრო გაბედული ნაბიჯების გადადგმა. იმიტომ რომ ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, რომ თითქოს ონკოლოგიური დაავადებით შეპყრობილ ადამიანს ასპირინის ამბებს ვაყლავებთ. ასპირინის ამბებით კი არ განიკურნება ჩვენი ტერიტორიული მთლიანობა. კიდევ უფრო ქმედით ნაბიჯებზე უნდა გადავიდეთ.

რაც არ უნდა დიდხანს გაგრძელდეს ცალმხრივი ნაბიჯები, ვფიქრობ, რომ ისინი საკუთარ თავს უფრო მეტად გაამართლებს. როგორი საკვირველიც არ უნდა იყოს, კონცეპტი, მოდელი, რომელსაც ხშირად ხმარობენ, ბერლინის კედელი, სამწუხაროდ ჩვენთვის იდეალური მოდელია იქიდან გამომდინარე, რომ თუ ავიღებთ ბერლინის კედლის კონცეფციას, ეს არის სიტუაცია, როდესაც გარე ძალა მოდის და ყოფს ერთ ერს და ამ ერს აქვს გაერთიანების სურვილი. დღეს თავის მოტყუებაა იმაზე ფიქრი, რომ აფხაზები და ოსები თუ არა ეს გამყოფი კედელი, ისწრაფიან ქართველებისაკენ. ამიტომ აუცილებელია უფრო ქმედითი ნაბიჯების გადადგმა, რათა ნამდვილად იყოს ურთიერთლტოლვის განცდა. ვფიქრობ, რომ ამ მიმართულებით ყოველდღიური საქმიანობაა საჭირო. მაგალითისათვის შემოდელია ვთქვა, რომ ცვლილებები “საქართველოს კანონში ოკუპირებული ტერიტორიების შესახებ”, რომელიც ითვალისწინებს ნაწილობრივ ლიბერალიზაციას, ჩემთვის სრულიად მისაღებია, რომ ჯარიმა არ ყოფილიყო და მხოლოდ სიტყვიერი გაფრთხილებით შემოვფარგლულიყავით. ეს პროცესი გამოიწვევდა გალის მიმართულებით რუსების და სხვების გადაადგილებას, დიდი დინება იქნებოდა ენგურის მხრიდან, რასაც შეიძლება პოზიტიური გავლენა მოეხდინა გალის მოსახლეობაზე. გადაადგილების პროცესის დაწყება ზოგადად გააჯანსაღებდა სიტუაციას.

ჩემთვის ასევე გაუგებარია მაღალი რეიტინგის პირობებში რატომ არ შეიძლება დავიწყოთ საკუთარი ისტორიის გადააზრება. იმის გადააზრება, თუ რა მოხდა 90-იან წლებში. ეს პირველ რიგში ჩვენთვის არის მნიშვნელოვანი, რა მოხდა ზვიად გამსახურდიას პერიოდში, ედუარდ შევარდნაძის პერიოდში. შორსა ვარ იმ აზრისგან, რომ თავზე ნაცარი უნდა ვიყაროთ და ბოდში მაინცდამაინც ეთნიკურ აფხაზებს და ოსებს მოვუხადოთ. არა,

მე ვფიქრობ, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ, როგორც მინიმუმ, უნდა შექმნას კომისია, რომელიც დაიწყებს ამ მოვლენების შესწავლას. საბოლოო ჯამში შეიძლება იყოს ბოდიში ყველა იმ მოქალაქისადმი, რომელიც ამ კონფლიქტით დაზარალდა და ცალკე არ გამოვეყოთ აფხაზები და ოსები. გარდა იმისა, რომ მორალური პასუხისმგებლობა გვაქვს და უნდა გადავდგათ, ეს სიმბოლური ნაბიჯები, გარწმუნებთ, თუ რაციონალურად შევხედავთ, აფხაზეთის მოსახლეობისა და ცხინვალის მოსახლეობისათვის პროპაგანდისტული თვალსაზრისითაც დიდი მუხტის მატარებელი იქნება.

დიცის და დვანის მოვლენებთან დაკავშირებითაც ვიტყვი. “კავკასიური სახლი” ახორციელებს ქართულ-რუსულ დიალოგზე მიმართულ პროექტებს და რამოდენიმე თვის წინ იმისათვის, რომ რუს ექსპერტებს ენახათ, თუ რა ჰუმანიტარულ პრობლემებს იწვევს ამ მავთულხლართების გავლება, სპეციალურად ჩავიყვანეთ რეგიონში. ვნახეთ, რომ ადგილობრივ მოსახლეობას მიუხედავად იმისა, რომ მანამდე შეიქმნა სამი სამინისტროსგან შემდგარი უწყებათაშორისი კომისია, განცდა, რომ სახელმწიფო შენს გვერდით არის, ნამდვილად აკლდა. ვფიქრობ, რომ ქეთი ციხელაშვილის და ბატონ ნარმანიას გუშინწინდელი ჩასვლა მაინც დაგვიანებული იყო. უფრო მეტი ყურადღება ჭირდება ამ ხალხს. თქვენ თავადაც აღნიშნეთ, ბატონო პაატა, რომ ოკუპაციას იმით უნდა ვუპასუხოთ, რომ ადგილზე უნდა დავტოვოთ ხალხი. მე, როგორც გადასახადების გადამხდელი, მზად ვარ, რომ ჩემს 20%-იან გადასახადს 1% დაემატოს და არა მარტო ჭაბურღილი და გზების რეაბილიტაცია მოხდეს, არამედ იმ ადამიანებისთვის უფრო ქმედითი ნაბიჯები იქნეს გადადგმული. იმიტომ რომ გარწმუნებთ, მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან ახლოს არის, იქ ცხოვრება ძალიან რთულია, მით უმეტეს, როდესაც ეს ზოლი შენი სალის გვერდით გადის და არა გაქვს გარანტია, რომ კიდევ არ გადმოიწევს. ამიტომ იმისათვის, რომ ეს ხალხი იქ დარჩეს, ძალიან ქმედითი ნაბიჯებია გადასადგმელი.

როგორც ჩანს ბატონი ბიძინა ივანიშვილი უახლოეს მომავალში დატოვებს პოლიტიკას, პრემიერ-მინისტრის პოსტს. აქამდეც მქონდა და დღესაც მაქვს განცდა, რომ ის პოლიტიკა, რომელსაც საქართველო ახორციელებს ბოლო ერთი წლის განმავლობაში, ძირითადად ბატონი ბიძინას სიმპათიით არის განპირობებული ბატონ პაატას ხედვებთან, ასევე განპირობებულია რამოდენიმე ძლიერი მინისტრის ყოფნით და “რესპუბლიკური პარტიის” თავმჯდომარის ყოფნით პარლამენტის თავმჯდომარის პოზიციაზე. სამწუხაროდ არ ვართ დაზღვეულები იმისგან, რომ ბატონი ბიძინას შემცვლელი ასევე გაიზიარებს ბატონ პაატას ხედვებს და საერთოდ დატოვებს პოსტზე, რაც ჩემი აზრით დიდი საფრთხეა. იმ სიტუაციაში, როდესაც თითქოს არ არსებობს ხელშესახები შედეგები, შეიძლება დადგეს ისეთი მომენტი, რომ განტევების ვაცი ზუსტად ის მინისტრი აღმოჩნდეს, რომელიც ვალდებულია განვითარებულ მოვლენებზე. ეს არის დიდი საფრთხე, რა კონფიგურაციას მივიღებთ “ქართული ოცნების” შიგნით. არ ვხედავ პრობლემას რუსეთთან მიმართებით კონსესუსის არსებობაში. ნამდვილად არსებობს ასეთი კონსესუსი, მაგრამ ის არ გამორიცხავს იმას, რომ აფხაზებთან და ოსებთან უფრო ხისტი პოლიტიკის გამტარებელთა ჯგუფმა გაიმარჯვოს “ქართული ოცნების” შიგნით.

ბოლოს მინდა შევეხო საპრეზიდენტო კანდიდატების განცხადებებს. ბევრჯერ მითქვამს ჩემი მეგობრებისთვის, რომ 2008 წლის ომს თუ შეიძლება რაიმე პოზიტიური ადგილი მოუძებნო, ეს ის არის, რომ არ იქნებიან პოპულისტები და მილიტარისტები.

მაგრამ ჩემდა სამწუხაროდ, მივიხედ-მოვიხედე და აღმოვაჩინე, რომ მესიად გამოცხადებულ ნინო ბურჯანაძეს, რომელიც გვპირდება როგორც მავთულხლართების აღებას ისე კონფლიქტების უახლოეს მომავალში მოგვარებას, საკმაოდ ბევრი მხარდამჭერი ჰყავს. რაც კიდევ ერთხელ მიგვანიშნებს, თუ რაოდენ უმწიფარია საქართველოს საზოგადოება, როგორ რთულად სწავლობს საკუთარ შეცდომებზე და როგორი მოკლე მახსოვრობა აქვს მას.

გოგი გვახარია - ბატონ პაატას მინდა ვკითხო ხელისუფლების ქცევებზე. მან თქვა, რომ ხელისუფლება დღეს სხვანაირად იქცევა. რა იგულისხმება ამაში? იმიტომ რომ თუ გიორგის მოსაზრებას გავაგრძელებთ, რა გააკეთა ხელისუფლებამ იმისათვის, რომ მილიტარისტული ვნებები, შურისძიების სურვილი არ ყოფილიყო საზოგადოებაში? ხელისუფლებას რაღაც უნდა გაეკეთებინა, ხომ? შემოიტანა თუ არა მან ეს დისკურსი? მე მეჩვენება, რომ ხელისუფლებამ აქცენტი მაინც უფრო მეტად გადაიტანა რუსეთთან ურთიერთობის მოგვარებაზე, ვიდრე აფხაზებთან და ოსებთან ურთიერთობის მოგვარებაზე. მესმის, რომ ეს ორი რამ ერთმანეთთან დაკავშირებულია, მაგრამ არც ისე, როგორც ეს ბევრს ჰგონია. აქედან გამომდინარე ბუნებრივია ის შიში, რომელიც არსებობს. ისიც ბუნებრივია, რომ საზოგადოების დიდ ნაწილს მოსწონს, როდესაც რომელიღაც პოლიტიკოსი პირდება, რომ აიღებს მავთულხლართებს, რუსებთან ურთიერთობას დაარეგულირებს და შესაბამისად საქართველო გამთლიანდება. რა გააკეთა ხელისუფლებამ იმისათვის, რომ ეს რიტორიკა არ ყოფილიყო?

ჩემი მეორე კითხვა ეხება “ევრაზიულ კავშირს”, რომელიც დღეს არ გვიხსენებია. შეიძლება ეს გამძაფრებული თემაა და სინამდვილეში ადამიანებმა არც იციან რას ნიშნავს ეს “ევრაზიული კავშირი”. მაგრამ ეს შიშები საზოგადოებაში არსებობს. როგორია “ევრაზიული კავშირის” მიმართ დღევანდელი ქართული ხელისუფლების დამოკიდებულება რეალურად?

და კიდევ ერთი კითხვა - რუსეთის ინტერესების გამთვალისწინებელი ევროკავშირისა და ნატოში უნდა იყოს საქართველო, ეს მაინტერესებს რას ნიშნავს.

პაატა ზაქარეიშვილი - ამგვარი რიტორიკა არის ოპონენტების მხრიდან. ბურჯანაძე იყო ნახსენები. ჩვენმა ხელისუფლებამ რიტორიკა მკაფიოდ შეცვალა. ამის დადასტურებაა ანქვების გუშინდელი დადასტურებაც კი. მან თქვა, რომ სიმშვიდეა ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობებში. ის ძველ ხელისუფლებაში ხედავს პრობლემებს. თუ უფრო ჩავუღრმავდებით ანალიზს, მაშინ როცა რუსეთი საფუძვლიანად თუ უსაფუძვლოდ აბრალებდა წინა ხელისუფლებას უამრავ რაღაცას, ტერაქტების მოწყობას, ადამიანების გატაცებას, ხან გალის, ხან ცხინვალის რაიონში, ახლა ასეთი რაღაცები არ ხდება. ამაზე ლაპარაკობს ანქვები. როდესაც ასეთი რაღაცები ხდებოდა, მავთულხლართები არ გაიბმებოდა. მაშინ როდესაც თითქოს მშვიდობა და სიწყნარეა, დაიწყო რუსეთმა მავთულხლართების გაბმა. რატომ არ აკეთებდა ამას, როცა პრობლემები იყო? მათ აწყობდათ დამაბულობა, იმიტომ რომ დამაბულობაში კარგად მართავდნენ სიტუაციას.

ქართული პოლიტიკა როგორც კი გადავიდა სამშვიდობო “რელსებზე”, და ეს შეუიარაღებელი თვალითაც ჩანს, სწორედ ამ დროს დაიწყეს მავთულხლართების გაბმა.

იმიტომ რომ მოსახლეობამ მართლა დაიწყო სიარული. მე ვარ ის მინისტრი, ვინც ყოველდღე აწერს ხელს ავადმყოფების გაშვებას ჯანდავის სამინისტროში. ჩვენთან ჩამოდიან აფხაზეთიდან და სამხრეთ ოსეთიდან. ერთი ორად კი არა, ერთი ასად გაიზარდა განსაკუთრებით ცხინვალის რეგიონიდან ავადმყოფების ჩამოსვლა. ისმება კითხვები იმაზეც, როგორ შეიძლება ბიზნესის გახსნა თბილისში, რა პრობლემები ექნებათ ოსური ან რუსული პასპორტის შემთხვევაში. უკვე მოდის ინფორმაცია, რომ ეს ადამიანები მავთულხლართებზე გადმოდიან. რუსებმა გაავლეს მავთულხლართები, მაგრამ პატრულირებას ცოტას ახდენს. იქიდანაც გადმოდიან და ქართველებიც გადადიან. ქართველი გადასვლის შემთხვევაში ასიდან ორ-სამს იჭერენ. რატომ გადადიან, იმიტომ რომ იციან, რომ გადასვლა შეიძლება. იმის თქმა მიწადა, რომ პროცესები ამ მავთულხლართებმაც კი ვერ შეაჩერა. მაგრამ ოსები რომ გადადიან და გადმოდიან, მათ არ იჭერენ. ეს სკანდალს გამოიწვევს. ეს პროცესები მიდის, მაგრამ ამაზე საჯაროდ ხშირად არ ვლაპარაკობთ. აშკარად ჩანს ახალი პოლიტიკის შედეგები. ადრე რომ მოდისოდა ოსი, შეიძლება არ იჭერდნენ, მაგრამ იბარებდნენ, ხდებოდა გადაბირება, დაშინება, მოსყიდვა. მოისპო ეს ყველაფერი. აღარ იბარებენ. ამის წინააღმდეგ არის ეს მავთულხლართები.

ქართულმა ხელისუფლებამ გააკეთა ის, რომ დაძრა ყინული, რომელი ჯერ კიდევ არსებობს. საჯაროდ ინტერნეტით, მიკროფონით ძნელია ყველაფერზე ლაპარაკი ისევ და ისევ ოსური და აფხაზეთი მხარეების პოზიციების დასაცავად. იმიტომ მაინც იმედი მაქვს, რომ ოლიმპიადის შემდეგ ბევრი რამე დალაგდება და უფრო გაიოლდება აისბერგის ზედა ნაწილის წარმოჩენა. თუმცა რაღაცები კეთდება აისბერგის ქვემოთ და ეს მე მაკმაყოფილებს. მირჩევნია, რომ მეტი იყოს და თამამად ვილაპარაკო, მაგრამ რაც ხდება აშკარად მაძლევს იმის იმედს, რომ რაღაც პროცესები მიდის, სადაც ოსები და აფხაზები ხედავენ, რომ არ შეიძლება საქართველოს შორს გაშვება, მასთან კონტაქტის გაწყვეტა. პასპორტიზაციაზეც კი უამრავი ბოდიში მოდის. ბოდიშობენ, რომ ვერ პასუხობენ ახალ კონტექსტს. ძალიან შორსა ვართ სერიოზული დინამიკისგან, რაც გატყდა 2006 წელს, მაგრამ აშკარად ვხედავ გარკვეულ პერსპექტივებს. აგრესიული რიტორიკა საერთოდ მომსპარია და ეს ცალსახაა.

ევრაზია მართლა არანაირ დონეზე არ განიხილება. ივანიშვილი კორექტულად შეეცადა, არ ელანძლა რუსეთი. ნუთუ მთავრობაში რომ ვარ დავბრმავდი და დავყრუვდი, მაგრამ მას არაფერი ისეთი არ უთქვამს. ნატოზე კი არ ვლაპარაკობთ დღეში მილიონჯერ, მის პროექტებს ვახორციელებთ, ვმოქმედებთ მისი მიმართულებით. ასევე ევროკავშირის მიმართულებითაც. ევრაზიაზე იყო კორექტული ფორმა, არ მიგვეყენებინა შეურაცხყოფა ამ ინსტიტუტისათვის. მე მომწონს ივანიშვილის პოზიცია, რომ მას არ უნდა რომ გამომწვევი განცხადებები გააკეთოს რუსეთის წინააღმდეგ. ბევრს არ მოსწონს და მესმის იმ ხალხისაც. მე მგონი ამ კაცს აქვს სწორად აღებული მიმართულება, რომ საქმე არის აქეთ და ლაპარაკი არის იქით. ლაპარაკით მაინც არ უნდა გამოვიწვიოთ მათი გაღიზიანება. მგონი ეს გამოგვდის და სწორია. თუ დამიჯერებთ როგორც მთავრობის წევრს, ევრაზიის თემა არანაირ დონეზე არ განიხილება, კულუარებშიც კი. როგორც ვიგრძნობ, ვიტყვი კიდევ და ვიმოქმედებ კიდევ, იმიტომ რომ ეს ჩემთვის მიუღებელი და დაუშვებელია.

ნამდვილად ვხედავ რუსეთთან სერიოზულ და რეალურ თანამშრომლობას მხოლოდ მას შემდეგ, რაც საქართველო გახდება სულ ცოტა, ნატოს წევრი და მე მგონი რუსეთმა ეს უნდა მიიღოს. იმიტომ რომ მან ყველაფერი გააკეთა იმისთვის, რომ საქართველო ნატოს

წვერი გამხდარიყო და უკან არ მოეხედა. იქით ჩვენ აღარაფერი დაგვრჩენია. ამასვე ვთავაზობთ აფხაზებს და ოსებსაც.

გოგი გვახარია - გიორგის ნათქვამს გავაგრძელებ, გამოკითხვა იყო “კავკასიაზე”, ემხრობა თუ არა ქართული საზოგადოება “ევრაზიულ კავშირში” შესვლას და წამყვანებს იმდენად ისტერიკა მოუვიდათ, რომ “ფეისბუქში” წერდნენ, ხალხს დაერეკა, იმიტომ რომ ქართული საზოგადოების 70% “ევრაზიულ კავშირში” შესვლის მომხრე იყო. მომხრე ხართ თუ არა რუსეთთან ურთიერთობის გაუმჯობესების, საზოგადოების უმრავლესობა ამ კითხვასაც ემხრობოდა. მე მიმაჩნია, რომ ეს არის პროპაგანდის შედეგი. ახლა რომ ასეთი გამოკითხვა ჩავატაროთ, რაც გიორგიმ თქვა - თვლით თუ არა, რომ ქართული ხელისუფლება დამნაშავე იყო 1992 წელს აფხაზეთში ომის დაწყებაში, რა თქმა უნდა ამ 70%-ს ვერ მივიღებთ. უმრავლესობა რა თქმა უნდა იტყვის, რომ არ იყო დამნაშავე. მე მგონი ეს ორი გამოკითხვა ადასტურებს იმას, რომ პროპაგანდის აქცენტები დღეს ქართულ საზოგადოებაში განსხვავებულია.

თუ “ევრაზიულ კავშირზე” შემთხვევით თქვა, ეს 70% ხომ ჩვენი საზოგადოების წევრები არიან, რატომ მოინდომეს მოულოდნელად “ევრაზიის კავშირში” შესვლა? საიდან გაჩნდა ეს ციფრი? ეს სწორედ იმას ნიშნავს, რომ საზოგადოებასთან დიალოგი ჯერ კიდევ მოსაგვარებელია ძალიან მძაფრ საკითხებზე. ერთ-ერთი მტკივნეული საკითხი არის ის, რაზეც გიორგიმ ისაუბრა - 1991-92 წლები. მესმის, რომ დღევანდელ მთავრობას არ სცალია ამისთვის, მაგრამ თუ ვლასპარაკობთ სამართლიანობის აღდგენაზე, რაღაცებზე არ უნდა ვთქვათ უარი და მშვიდად არ უნდა შევხედოთ თენგიზ კიტოვანის ჩამოსვლას, რომელიც ბორჯომში ატარებს მიტინგებს. მაშინ ბუნებრივია, რომ ქალბატონ ნინო ბურჯანაძეს და მის თითქოს მილიტარისტულ გაცხადებებს ძალიან ბევრი მომხრე ეყოლება, რადგან ეს ის ადამიანები არიან, რომლებსაც ეს აგრესია აქვთ და უნდათ მისი გამოხატვა. შეიძლება ცოტა გადავაჭარბებ, მაგრამ ვიღაცამ უნდა თქვას ეს ამ დარბაზში და მე ავიღე საკუთარ თავზე.

ირაკლი კაკაბაძე - მოგესალმებით. ჩემთან ერთად იმყოფება ელჩი მაკდონალდი, რომელიც გუშინ ჩამოვიდა და თქვენ ხვალ გხვდებათ, ბატონო მინისტრო. უკანასკნელი 6-7 წელი იდენტობის საკითხებზე, ასევე იმაზე, თუ რა დაემართა საზოგადოებას პოსტსაბჭოთა სამყაროში საბჭოთა კავშირის დანგრევის მერე, კვლევებს ვაწარმოებთ. ძალიან საინტერესოა, რომ თქვენ, ორივე გამომსვლელი შეეხეთ იდენტობის საკითხს. რა ტიპის იდენტობაა და არის თუ არა მეტაიდენტობაზე გასვლის მცდელობა. ბევრი ლაპარაკია იმაზე, რომ ევროპულ მაგალითს მივბაძოთ. ამასწინათ, როდესაც აქ ჩამოსული იყო იოჰან გალტუნგი, მან თქვა, რომ მთავარი ნაკლი კავკასიური საზოგადოებებისა ის არის, რომ ჩაკეტილია 1789 წლის ფრანგულ ნაციონალიზმში, რომელზეც არაჩვეულებრივად წერს ჰანა არენდტი. რა მდგომარეობაც იყო ევროპაში პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის, როდესაც ეთნონაციონალიზმი იწვევდა ეთნიკურ წმენდებს და ბოლოს გამოიწვია ჰოლოკოსტი. ამ ეტაპზე ვართ ჩვენ. ჩვენ გავაჩნია კავკასიური იდენტობის მეტაიდენტობის ტრადიციები. “კავკასიური სახლი” და კონკრეტულად ნაირა გელაშვილი ყოველთვის ამბობდნენ ამას ყველაზე რთულ პერიოდებშიც კი, როდესაც ნაციონალიზმი და ეთნოშოვინიზმი ძალიან იყო მომძლავრებული.

გვაქვს თუ არა იმის პერსპექტივა, რომ დავიწყოთ ლაპარაკი ახალ ხედვაზე, რომ საქართველო გახდეს მეტაკავკასიური ნარატივის ცენტრი სამხრეთ კავკასიის მასშტაბით. მე ვიცი, რომ მიხეილ სააკაშვილმა სცადა ჩრდილოეთ კავკასიაში გადაძრომა და იქ რაღაც პროცესების დაწყება, რაც თავისთავად კონტრპროდუქტიული იყო, მაგრამ არის თუ არა იმის შანსი, რომ დავიწყოთ ფიქრი საერთო კავკასიურ სახლზე, და ვიწრო შოვინისტური 1789 წლის იაკობინური, ფრანგული ნაციონალიზმი შეეცვალოს დღევანდელი ევროპის ნარატივით, რომელიც არის საზღვრების წაშლა და ეთნიურობაზე მალა დადგომა და მეტაეთნიკური სახლის შექმნა.

იულია ხარაშვილი, იძულებით გადაადგილებულ ქალთა ასოციაცია “თანხმობა” - ბატონო პაატა, დღეს რამოდენიმე გამოსვლა იყო, მათ შორის ამერიკის შეერთებული შტატების ელჩი გამოვიდა სიტყვით და თქვა, რომ არა აგრესია, არამედ რაღაც სხვა უფრო გონივრული გზა უნდა მოვნახოთ დევანსა და დიცში მიმდინარე მოვლენების საპასუხოდ. ხანგრძლივ პერსპექტივაში გასაგებია, რა შეიძლება დაგვხმაროს, მაგრამ მოკლევადიან პერსპექტივაში რა ნაბიჯები შეუძლია გადადგას სამოქალაქო საზოგადოებას და რას აპირებს მთავრობა?

ვიცი, რომ პირველ ოქტომბერს ჟურნალისტები და არასამთავრობო ორგანიზაციები გორში აქციის გამართვას აპირებენ. რას ფიქრობთ ამაზე, ეს შეიძლება დაეხმაროს თუ პირიქით, ხელი შეუშალოს მთავრობას? მესმის, რომ ძალიან სენსიტიურ თემებზე ვსაუბრობთ. რა მხარდაჭერას ელოდებით სამოქალაქო საზოგადოებისგან, როგორ შეგვიძლია დაგვხმაროთ?

მესამე კითხვა ეხება ცვლილებებს მოქალაქეობის კანონში, რომელსაც ხელი მოეწერა ჩვიდმეტ სექტემბერს. ველოდებით თუ არა, რომ შეიზღუდება გალის რეგიონიდან გადაადგილება. როგორ ფიქრობთ, ეს აქცია იყო ანქვაბისგან თუ რეალურად მოყვება რაღაც ნაბიჯები და მართლა წააართმევენ ხალხს პასპორტებს?

დალი ვასაძე, ქართულ-აფხაზური და ქართულ-ოსური დიალოგის მონაწილე - ბატონო პაატა, თქვენ ახსენეთ პერსპექტივები, რომლებიც აქვს ქართულ-აფხაზური, ქართულ-ოსური კონფლიქტის მოგვარებას. თუმცა შეიძლება დადგეს დრო, როცა ამ პერსპექტივებმა შეძლება ჩვენს საწინააღმდეგოდ იმუშაოს. ახლახანს ახსენეთ, რომ მავთულხლართების მიუხედავად, ხალხი მაინც გადაადგილდება. შეიძლება თუ არა, რომ ესეც ვეღარ მოხერხდეს და რუსეთმა გაამკაცროს და აკრძალოს ხალხის გადაადგილება? იმის გათვალისწინებით, რომ ცხინვალი 40 წუთით არის დაშორებული თბილისიდან, ამ საფრთხეს თუ განიხილავთ და რა კუთხით მუშაობს სახელმწიფო?

ბატონ გიორგისთანაც მაქვს კითხვა - თქვენ ახსენეთ 90-იანი წლები და ბოდიშის მოხდა. თქვენი აზრით რამდენად პროდუქტიული იხნება ბოდიშის მოხდა, როცა თვითონ ქართული საზოგადოება არ არის მზად ბოდიშის მოსახდელად.

მანანა შარაშიძე, საქართველოს ფსიქიკური ასოციაციის წარმომადგენელი - ბატონმა გიორგიმ ახსენა, რომ 1991 წლის მოვლენები უნდა გაანალიზდეს, რასაც აბსოლუტურად ვეთანხმები. ალბათ თვითანალიზიდან უნდა დავიწყოთ ქართველებმა, რა მოხდა, როგორ

მოიქცა ჩვენი საზოგადოება. ვფიქრობ, რომ ჩვენი საზოგადოებისთვის კიდევ უფრო სასარგებლო იქნებოდა, თუ კიდევ უფრო შორს წავიდოდით და გავიაზრებდით, როგორ ვიქცეოდით მანამდე, 90-იან წლებამდე. სისტემატიურად ვისვენებდი ხოლმე ლიძავაში. ვფიქრობ, რომ ნამდვილად გვქონდა ქედმაღლური დამოკიდებულება. არ ყოფილა კარგი ურთიერთობა ჩვენსა და აფხაზებს შორის. ივლისში რუსები ჩამოდიოდნენ, აგვისტოში - ქართველები. ჩვენი აფხაზი დიასახლისი გამოგვიტყდა, რომ ქართველების ჩამოსვლა ყოველთვის პრობლემური იყო. რუსებთან შედარება არ გვინდა, მაგრამ როგორ ვექცეოდით აფხაზებს? ის რესურსებიც, რომლებიც არსებობდა საქართველოში, არ იყო ისე მისაწვდომი აფხაზებისთვის, როგორც ქართველებისთვის, როგორც თბილისელებისთვის. უცხოეთში არ უშვებდნენ, მხოლოდ ჟურნალისტებისა და ინტელიგენციისთვის იყო ხელმისაწვდომი. ეს მათ გაღიზიანებას იწვევდა. ამიტომ უნდა გავაანალიზოთ, ვინ ვართ და ეს მერე ალბათ გადაიზრდება ბოდიშის მოხდაში.

გოგი გვახარია - მე მგონი გიორგიმ არა მარტო საზოგადოების ბოდიშზე ილაპარაკა, გამოძიებაზე ილაპარაკა, რეალურად დამნაშავეებზე, კრიმინალებზე. პირდაპირ მე წინააღმდეგი ვარ ასეთი რომანტიკული ბოდიშების. რატომ უნდა მოვიხადო ბოდიში ვიღაცის ნაცვლად, ნამდვილად არა ვარ დამნაშავე ამ ომში. მაგრამ ნამდვილად იყვნენ დამნაშავეები და ალბათ უნდა გამოვიძიოთ ეს.

ქეთი სართანია, სტუდენტი - ჩემი შეკითხვა შეეხება ჩემს თაობას. მე დაახლოებით ამ კონფლიქტის ტოლი ვარ. ეს იმას ნიშნავს, რომ კარგად არ მახსოვს ეს თემა, მიუხედავად იმისა, რომ აფხაზეთიდან ვარ. ალბათ აფხაზეთშიც არის ის თაობა, რომელმაც არ იცის ამ კონფლიქტის შესახებ, უბრალოდ მიღებული ინფორმაციის მიხედვით მსჯელობს. გარდა ამისა ისინი რუსულად საუბრობენ, ჩვენ - არა. თუკი იქნება მომავალში თანაცხოვრებაზე საუბარი, როგორ წარმოგიდგენიათ ჩვენს შორის კომუნიკაცია, როდესაც არ გვესმის ერთმანეთის ენა?

გიორგი ავალიანი - ბატონო პაატა, თქვენ შეეხეთ სამართლებრივ საკითხებს. არ ვიცი, რამდენად ხართ ამ კითხვის ადრესატი, ბატონი სერგი რომ ყოფილიყო, ალბათ მიპასუხებდა. 2008 წელი, ომი, 12 აგვისტო. რა ხელშეკრულებებიც იყო გაფორმებული 1989 წლიდან 2008 წლამდე, ეს კიდევ ცალკე განხილვის საგანია. 2008 წელი, პირველი ხელშეკრულება რუსეთთან. მანამდე ჩვენი ქვეყანა, როგორც სახელმწიფო, აქცენტირებას ყოველთვის აკეთებდა ტერიტორიულ მთლიანობაზე, სუვერენიტეტზე და ა.შ. ექვსპუნქტიან დოკუმენტში ამ თემას არაფერი ეხება - არც სახელმწიფოზეა საუბარი, არც სუვერენიტეტზე. რა იყო ეს, არაპროფესიონალიზმი? ამ დოკუმენტში უკვე ჩანდა, რომ რუსეთი რაღაცას გვიპირებდა. თუ შეგვეძლო მაგ დღეს ჩვენი ქვეყნის მთლიანობა დაგვეცვა და არ მოგვეწერა ხელი ან სხვა რამ მოგვეფიქრებინა?

მეორე კითხვა - უნდათ კი აფაზებს ჩვენთან ერთად ევროკავშირი? ედინბურგის შეხვედრა მახსენდება, გიორგი დამეთანხმება, სადაც არ მივედით, ყველგან ლგბტ თემას გვახვედრებდნენ. ერთმა საერთოდ იკითხა, შთაბეჭდილება მრჩება, რომ თქვენ ეს მოგწონთ და რატომ არ ებრძვიტო?

მესამე - ერთ კონტექსტში რომ მოვაქციოთ ყველაფერი - კონფლიქტის სამართლებრივი შეფასება, მონანიება და ა.შ., მრჩება შთაბეჭდილება, რომ განსაკუთრებით ახალგაზრდა თაობამ არაფერი იცის კონფლიქტის შესახებ, არ იცის მისი ისტორია. მე თუ მკითხავთ, საზოგადოებაში ჯერ კიდევ არის აგრესია. რას აკეთებს სამინისტრო ამ აგრესიის შესამცირებლად?

ნინო - მოგესალმებით. ახლახანს დავამთავრე სამაგისტრო, რომელიც კონფლიქტის თემას უკავშირდებოდა - შერეული ოჯახების როლი კონფლიქტების მოგვარებაში. კონტექსტი იყო ქართულ-ოსური ოჯახები. ჩავატარე თვისობრივი კვლევა და მის ფარგლებში ინტერვიუ ჩავწერე ექსპერტებთანაც. ერთ-ერთმა ექსპერტმა, რომელიც მაშინ ჩავწერე და რომლის ციტატასაც მოვიშველიებ, ფლორ აზიმურ ჯასტიმ, ის გახლავთ ერთ-ერთი ძლიერი ფისბილდერი საქართველოში, გაიხსენა ავსტრალიის “მოპარული თაობა”. იგულისხმება აბორიგენების ოჯახებიდან წამოყვანილი და სხვა ოჯახებში გაშვილებული ბავშვები. თითქმის საუკუნის განმავლობაში ელოდა ეს “მოპარული თაობა” მთავრობის საჯარო ბოდიშს.

დავუბრუნდები ირაკლი კაკაბაძის შეკითხვას ეთნონაციონალიზმის შესახებ. არ ვიცოდი, თუ იოჰან გალტუნგი საქართველოში იმყოფებოდა ახლო წარსულში. ჩვენ ვადგავართ ტერიტორიული მთლიანობის პოლიტიკას. რამდენად შესაძლებელია ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა შერიგების პოლიტიკის გარეშე? როგორ წარმოგიდგენიათ შერიგების პოლიტიკის დაწყება, რა კომპონენტებია საჭირო და რა რესურსები გაგვაჩნია შერიგებისათვის?

გიორგი კანაშვილი - ირაკლი კაკაბაძემ ძალიან დროულად ახსენა სააკაშვილის პოლიტიკა ჩრდილოეთ კავკასიაში. რა თქმა უნდა, ეს პოლიტიკა, განსაკუთრებით, როდესაც 2008 წლის შემდეგ იწყებ მის განხორციელებას, უკვე იკვეთება მისი პროვოკაციული შინაარსი. იგივე ჩერქეზთა გენოციდის აღიარება, თუნდაც ტელეკომპანია “პიკის” მაუწყებლობის ფორმატი, ბევრი რამ არ ყოფილა გააზრებული გრძელვადიან პერსპექტივაში. მით უმეტეს გასათვალისწინებელია ისიც, რომ მართლაც 2008 წლის შემდეგ დაიწყო ეს პოლიტიკა. მაგრამ 2004 წელს ვინ დაიწყო ამ პოლიტიკის გატარება? ბევრი შეიძლება სიმპათიით იყო განწყობილი ამ პოლიტიკის მიმართ, მაგრამ მოკლე მეხსიერების ამბავი აქაც იკვეთება. იმიტომ რომ 2004 წელს მან რამოდენიმე ჩეჩენი გადასცა რუსეთის ფედერაციას. ვინც გრძელვადიან პერსპექტივაში ადევნებს თვალს ჩრდილოეთ კავკასიის ამბებს, იცის ეს ყველაფერი. ნამდვილად იყო პროვოკაციული მომენტები. მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ჩრდილოეთ კავკასიის მიმართ ჩვენი აქტივობები უნდა შევასუსტოთ ან გადავხედოთ იმის გამო, რომ რუსებს რაღაც არ მოსწონთ. რუსებს არც ჩრდილოეთ კავკასიაში საერთაშორისო ორგანიზაციების მუშაობა მოსწონს, იმიტომ რომ ყველგან სპეცსამსახურები ელანდებათ.

ჩემი არით საქართველო არის ქვეყანა, რომელსაც შეუძლია სერიოზული ძალისხმევა მიმართოს ჩრდილოეთ კავკასიაში სტაბილურობისთვის. დღეს იქ თუ არალოიალურად ხარ განწყობილი რუსეთის პოლიტიკური რეჟიმის მიმართ, ან იარაღი უნდა აიღო და ტყეში წახვიდე, ან ქვეყანა უნდა დატოვო ან სახლში უნდა იჯდე ჩუმად.

ვფიქრობ, სამოქალაქო სექტორს ბევრი ბერკეტი აქვს. თუნდაც დასავლური დონორების დახმარებით შეიძლება საქართველოში ბევრი ძალიან კარგი პროექტის განხორციელება ჩრდილოეთ კავკასიასთან დაკავშირებით. აქ განათლების სისტემაში შეიძლება ითამაშოს წამყვანი როლი. ბატონმა პაატამ დიდი როლი ითამაშა, როდესაც პრობლემები შეექმნათ ჩრდილოკავკასიელ სტუდენტებს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დაფინანსებასთან დაკავშირებით. ძალიან პროაქტიული დამოკიდებულება უნდა გვქონდეს, რომელიც შეიძლება გადაიზარდოს მეტაერთიანობის შეგრძნებაში. პირადად მე ხშირი შეხება მაქვს ევროპელებთანაც, ჩრდილო კავკასიელებთანაც. არის ღირებულებითი განსხვავებები ჩრდილო კავკასიელებთან. ძალიან კონსერვატიული საზოგადოებაა. თუმცა ერთობის განცდა ნამდვილად არის ყოფითი კულტურის დონეზე და საქართველო ძალიან უყვართ. ასე რომ ამ მიმართულებით ბევრი გვაქვს სამუშაო.

რისი გაკეთება შეუძლია არასამთავრობო სექტორს დვანთან დაკავშირებით. “კავკასიურმა სახლმა” ის მოიფიქრა, რომ თვითონ რუსები მიგვყავს იქ და ვაჩვენებთ, რა ხდება მათი ხელისუფლების ძალისხმევით. იმიტომ რომ რუსულ მედიაში ამაზე არ არის ინფორმაცია. ეს მეტყველებს იმაზე, თუ რამდენად მეორეხარისხოვანია რუსეთის საზოგადოებისთვის დემარკაციის თუ დებორდერიზაციის პრობლემა. თუმცა ივლისში “ნოვია გაზეტაში” და კიდევ რამდენიმე ინტერნეტ მედიაში საკმაოდ დიდი სტატიები გამოჩნდა ამ თემაზე. საკმაოდ კარგი სტატია აქვს ირინა გორდიენკოს, რომელიც აქტიურად აშუქებს კავკასიის და კონფლიქტების თემას. ვფიქრობ, ამგვარი აქტივობები აძლიერებს საქართველოს ხელისუფლების პოზიციას. ჩვენ შეგვიძლია ვაკრიტიკოთ კიდევ, იმიტომ რომ შეიძლება ეს ყველაფერი კარგად გაიყიდოს პოლიტიკურ დონეზე. ბატონი ზურაბი რომ შეხვდება ბატონ კარასინს, შეუძლია იმაზე ესაუბროს, ჩვენს დადებით ნაბიჯებს რა მოყვება პასუხად მათი მხრიდან.

გალი და პასპორტიზაციის საკითხები. ალბათ წაიკითხეთ პარლამენტის დასკვნა. იქ არის პასუხი იმაზე, თუ რა მოხდება. ჩემი აზრით დღეს აფხაზეთის სახელმწიფო და ბიუროკრატია ძალიან სუსტია. მაგალითად პასპორტიზაციის საკითხთან დაკავშირებით კომისია სამი რაიონის - გალის, ტყვარჩელის, ოჩამჩირის ხელმძღვანელობას კითხვა, რის საფუძველზე დაიწყეს პასპორტების გაცემა. მოდის სამი სხვადასხვა პასუხი. იმ დონის კოორდინაციაც კი არ არის ამ ხალხს შორის, რომ ერთი პასუხი გასცენ. მე ვფიქრობ, რომ არაფერიც არ მოხდება, ატყდება ხმაური, რაღაც პერიოდის განმავლობაში შეიძლება შეიქმნას პრობლემები, მაგრამ გრძელვადიან პერსპექტივაში სერიოზულ პრობლემებს ვერ ვხედავ.

რამდენად მზად არის ბოდიშისთვის ქართული საზოგადოება. ვფიქრობ, რომ უნდა დავიწყოთ გადახედვით, გარკვეულმა ხალხმა უნდა იმუშაოს ამ ყველაფერზე. შემდეგ უკვე ვნახავთ ბოდიშია მოსახდელი თუ ვიღაც დასაჭერი. არ ვიცი. მე მაინცდამაინც არ ვემხრობი დაჭერებს, მაგრამ მორალური პასუხისმგებლობა მაინც უნდა დადგეს და ზოგიერთი ადამიანი საჯაროდ არ უნდა გამოდიოდეს და რაღაცებზე არ უნდა ლაპარაკობდეს იმ ყველაფრის შემდეგ, რაც გააკეთეს.

კითხვა დაისვა კომუნიკაციაზე ქართველებსა და აფხაზებს და ქართველებსა და ოსებს შორის იმის გათვალისწინებით, რომ ერთმანეთის ენაც კი არ ვიცით. ძალიან რთული

კითხვაა. ამიტომ ვფიქრობ, რომ ქმედითი ნაბიჯები უნდა გადაიდგას. უახლოეს მომავალში ჩვენ ვერ შევრიგდებით. თქვენ უნდა შეხვდეთ აფხაზ თანამოქალაქეებს და მიხვდებით, რაოდენ სხვადასხვა პოლუსებზე თუ პლანეტაზე ვცხოვრობთ ჩვენ დღეს. რაოდენ განსხვავებულია ჩვენი ღირებულებითი სისტემები. განსხვავება სულ უფრო იზრდება, ისინი რუსულ ან შიდა აფხაზურ კონტექსტში იხარშებიან. იშვიათად, ისიც ელიტურ ჯგუფებს აქვთ კავშირი ენჯეო სექტორთან და დადიან და ნახულოზენ სხვადასხვა ქვეყნებს. მათში არის რაღაცების გადახედვა, მაგრამ მთლიანობაში მოცემულობა ძალიან რთულია. მომავალში ალბათ შეხვდებით აფხაზებს და ოსებს და წინასწარ გირჩევთ, თუ მდგრადი ნერვები და ფსიქიკა არა გაქვთ, თავი შეიკავოთ მათთან შეხვედრისგან, იმიტომ რომ საკმაოდ რთული იქნება ეს შეხვედრა. ეს კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს იმას, რომ ჩვენი ზოგიერთი პოლიტიკოსის განცხადება იმის შესახებ, რომ თუ იქნება დეოკუპაცია, ეს ნიშნავს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენას, სრულიად პოპულისტური განცხადებაა. ვიდრე რამე მოხდებოდეს, როგორმე ხიდები უნდა გავაბათ მათთან. კომუნიკაციის ენის პოვნა რთული იქნება, მაგრამ არა შეუძლებელი.

იმის შესახებ, როდის აღდგება ტერიტორიული მთლიანობა, პასუხი ნამდვილად არა მაქვს.

პაატა ზაქარეიშვილი - ბევრი კითხვა დაგროვდა. ირაკლის კითხვით დავიწყებ. მე საერთოდ არ მჯერა საერთო კავკასიური იდენტობის. კავკასიის იდენტობა იმპერიის ნაწილი იყო. იდენტობას სხვადასხვა სარტყლები გააჩნია. იდენტობის საფუძველია “მე არა ვარ ვიღაცა”, იკვრები შენს წრეში, ამას მოყვება კიდევ სხვა და დადიხარ ამ წრეებში. ბოლოს მიდიხარ ინდივიდუალურ იდენტობამდე. კავკასიური იდენტობა იყო საბჭოთა კავშირის დროს. მოსკოვში რომ ჩავდიოდით, კავკასიელები ვიყავით. ამით თითქოს რუსებისგან თავს ვიცავდით. არ ვიყავი რუსი და საერთო ენას ვპოულობდი კავკასიელებთან - სომხებთან, აზერბაიჯანელებთან. მაგრამ თბილისში არ ვიყავი სომეხი და აზერბაიჯანელი და ასე ვიკვრებოდი. ვიდრე არ იქნება გარე ფაქტორი, ვერ ვხედავ, რომ კავკასიელები ერთი იდენტობისკენ დაიძრან. იმიტომ რომ სხვადასხვა საგარეო ვექტორები გვაქვს - აზერბაიჯანი თურქეთისკენ იყურება, სომხეთი - რუსეთისკენ, საქართველო - დასავლეთისკენ. საინტერესო კონფიგურაციაა.

სამი სახელმწიფო ვართ და არასდროს ვყოფილვართ ერთად საკუთარი ნებით. იმპერიები ძალიან გვაერთიანებდნენ. ვიდრე სამივე სახელმწიფო არ გავწევრიანდებით ევროკავშირში, მანამდე მგონია, რომ ჩვენში კავკასიური იდენტობა არ დაბრუნდება. ამიტომ მისი ძებნა, ვიდრე სხვადასხვა მხარეს ვიყურებით, ფუჭ ნაბიჯად მიმაჩნია. არაფერს მოგვიტანს, ჯობია ჩვენს ქვეყანას მივხედოთ შიგნით, შევქმნათ დემოკრატიის საფუძველები და სხვებს ვაჩვენოთ. სამოქალაქო იდენტობაზე დაფუძნებული ნაცია შევქმნათ, სადაც განსხვავება არ იქნება ეთნიკური თუ რელიგიური ნიშნით. თუ ეს მოვახერხებთ, დარწმუნებული ვარ, რომ ეს სერიოზული გამოწვევა იქნება რეგიონისთვის. მე მგონი ჩვენი მაგალითი იქნება სანიმუშო მათთვის და არა ჩვენი მცდელობები ერთად რაღაცის კეთების. ამაზე ბევრი მიფიქრია. საერთო კავკასიურ სახლზე ფიქრი მაინც უფრო ჩვენში არსებული პრობლემების გადაფარვის მცდელობა იყო, როცა ესა თუ ის ხელისუფალი ამას აკეთებდა. ამაზე გამსახურდიაც ლაპარაკობდა, შევარდნაძემაც ისაუბრა და სააკაშვილის დროს

კონფედერაციაზეც კი იყო საუბარი. მაგრამ ყველაფერი მხოლოდ რიტორიკის დონეზე იყო. მე აქეთ არ ვურჩევდი ქართულ საზოგადოებას მოძრაობას.

ჩრდილოეთ კავკასიას შანსი უნდა მივცეთ, ეკონტაქტოს გარე სამყაროს. ჩვენ ევროპა უნდა ვიყოთ ჩრდილო კავკასიისათვის. მაგრამ არა ისე, როგორც იყო “პიკის” შემთხვევაში, როდესაც არარსებულ ღირებულებებს თავს ვახვევდით ჩრდილო კავკასიელებს. დემოკრატის გაყიდვა არ სჭირდება თუ არის დემოკრატია, ყველაფერს ისედაც კარგად ხედავენ. თუ გავხდებით ნორმალური სახელმწიფო, ჩვენგან შევა იქ სამოქალაქო ღირებულებები. 10-15 წელიწადში ამის გაკეთება შეიძლება, ჩრდილო კავკასიელებისათვის გავხდეთ სანიმუშო მხარე, სადაც შეიძლება ნახონ თავიანთი გამოსავალი, ხედვები, მიიღონ დახმარება დემოკრატიული სამყაროდან საქართველოს საშუალებით. მაგრამ მარტო საქართველო დღევანდელი ეთნო-რელიგიური პრობლემებით ვერ შეაკოწიწებს დემოკრატიულ სივრცეს. მხოლოდ ჩავვითრებს ის ნაციონალიზმი და რელიგიური დაპირისპირება, რაც კავკასიაში სამწუხაროდ ჩვეულებრივი მოვლენაა. ჩემი აზრით ჯობია ამას გავემიჯნოთ.

დვანთან და დიცთან დაკავშირებით ვაკეთებთ იმას, რომ მავთულხლართებს ვცდილობთ ვუპასუხოთ მოსახლეობის დაცვით. როცა წინა ხელისუფლების დროს რუსეთმა სახელმწიფო საზღვარი რამდენიმე კილომეტრით გადმოწია, მე მგონი ამით არავინ აღელვებულა. ამაზე არავის ულაპარაკია. “გამარჯვებული ხალხის ტელევიზიას” ამაზე ხმა არ ამოუღია. სახელმწიფო საზღვარი რეალურად გადმოიწია და დღემდე იმ დონეზეა დაფიქსირებული. ხალხის ტერიტორია არ დაუკავებიათ და ამიტომ უმტკივნეულოდ ჩაიარა. პრობლემა ის კი არ არის, რომ ვიღაცამ რაღაცა გადმოწია, არსაიდან არაფერი გადმოწეულა. არ არსებულა ხაზი და ახლა რუსი ავლებს ამ ხაზს, არამედ ის, რომ მან ცოცხალ ადამიანებზე გაიარა, ადამიანებს შეეხო. ამ ხალხს უნდა მივხედოთ, ეს არის ჩვენი ამოცანა. შეგვიძლია მივიდეთ და საღებავები შევასხათ ზოგიერთებივით, მიტინგები ჩავატაროთ, მაგრამ ამით საქმეს არ ეშველება. ან პარლამენტს რამდენჯერ მიუღია რეზოლუცია, რამდენი განცხადება გაკეთებულა, მაგრამ შედეგი არ გამოუღია. ამიტომ ჯობია კონკრეტულ ხალხს მივხედოთ, წყალი მოაკლდებათ, წყალი მივცეთ, მიწა მოაკლდებათ - მიწა. პრობლემა ის არის, რომ ეს მიწები ხალხს დაკანონებული არ აქვს, რეესტრში არ აქვთ გატარებული.

უკუღმართი კოჰაბიტაციის გამო ელემენტარული რაღაცები არ კეთდება. პრეზიდენტს დაგროვილი აქვს უამრავი დოკუმენტი და ხელს არ აწერს. აღარაფერს ვამბობ კანონებზე და ვეტოებზე.

ყოველთვის ვცდილობდი ხელისუფლებისთვის მიმეწოდებინა ჩემი ხედვები, კონცეფციები. 2006 წელს მოხდა ქართული და აფხაზური საზოგადოებების სრული გათიშვა. მანამდე არსებობდა დინამიკა და პროცესები. თუ ქართველი და აფხაზი პოლიტიკოსები ხვდებოდნენ არაფორმალურად, მხოლოდ სამოქალაქო საზოგადოების მხარდაჭერით. ან რომელიმე ორგანიზაცია, მაგალითად გაერო ახვედრებდა, ან სამოქალაქო საზოგადოება. თვითონ თავისი ნებით ისინი ერთმანეთს არ ხვდებოდნენ. მე სტატიები მაქვს გამოქვეყნებული იმის შესახებ, თუ როგორ შლიდა სააკაშვილი ქართულ-აფხაზურ შეხვედრებს. შემძლია წავიტრაბახო დავთქვა, რომ მაქვს რაღაც კონტაქტები აფხაზებთან. რატომ უნდა დამიჯეროთ, ხომ შეიძლება ეს ტრაბახი იყოს? მე არ მყავს შუამალი, რომ

როგორც მინისტრმა, გამჭვირვალე პოლიტიკა განვახორციელო. როგორც კი პარლამენტის წევრი გავხდები, 30-ზე მეტმა აფხაზმა და ოსმა მომილოცა პარლამენტის წევრობა. მაგრამ მინისტრად დანიშვნა მათ არ მოულოცავთ. უცებ მიხვდნენ, რა საფრთხე შეიქმნა. უცებ გადავიდნენ თავდაცვით პოზიციაში. უცებ შეიცვალა მათი ჩემს მიმართ დამოკიდებულება. პირადად ძალიან კარგი ურთიერთობა გვაქვს, მაგრამ საქმეზე უკვე აღარ. მჭირდება შუამავლები, არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომელიც მე და აფხაზს ან ოსს სადღაც შეგვახვედრებს. მაგრამ ვერავინ აკეთებს ამას.

2008 წლის ივლისში, ომამდე ერთი თვით ადრე აფხაზები მზად იყვნენ ქართველ პოლიტიკოსს შეხვედროდნენ, მაგრამ ჩვენები არ მიდიოდნენ. ბოლოს ოპოზიცია მიმყავდა ხოლმე. თანამშრომლობა არაა. პრესკონფერენციების რეჟიმში გადავედით. საპასუხო კი ბევრი არაფერი მაქვს, იმიტომ კი არა, რომ პასუხი არა მაქვს, არ შეიძლება იმის თქმა, რასაც მე ვაკეთებ. დამეხმარეთ, რომ რაღაც ერთად გავაკეთოთ და მერე თქვენ ილაპარაკოთ ჩემს ნაცვლად იმაზე, თუ რა კეთდება. მარტო ვარ დარჩენილი ჩემს სამინისტროსთან და ჩემით ვხლავართობ რაღაცებს სრული ამ სიტყვის მნიშვნელობით. ამიტომ მჭირდება სამოქალაქო საზოგადოების მხარდაჭერა არა მარტო კრიტიკისთვის, თუმცა მისთვის მზად ვარ, არამედ თანამშრომლობისთვისაც.

პასპორტიზაციის უარყოფითი შედეგები. როცა ვამბობდი, რომ გალელებს პასპორტები არ უნდა აეღოთ, მეც მოღალატეს მეძახდნენ და გალელებსაც. ახლა რომ ართმევენ, უცებ ყველა აღშფოთდა. უნდა ჩამოვყალიბდეთ, რა არის სწორი და რა - არასწორი. ვიცი, რომ თვითონ აფხაზურ საზოგადოებაშიც ძალიან შემფოთებულები არიან ამის გამო. მათ კარგად იციან, რომ გალელების ასე მომდურება არაფრით შეიძლება. აქედან გამომდინარე მათ “სახელმწიფოებრიობას” საფრთხე ემუქრება. ხალხის ბედი მადარდებს, თორემ პოლიტიკურად ძალიან საინტერესო პროცესებია. ვერ გამოდიან კრიზისიდან.

აფხაზებს ორი გამოსავალი აქვთ - ან რუსეთი ან საქართველო. სხვა არჩევანი არა აქვთ, ან საქართველო იქნება მათი პერსპექტივა, ან რუსეთი. ნებისმიერი მცდელობა მათი გამოკეტვისა გამოიწვევს მხოლოდ ტერიტორიების დაცლას ან წინააღმდეგობის გაწევას. ჩვენი სახით მათ ევროპა უნდა შევთავაზოთ. ჩვენ უნდა ვიყოთ ევროპული სახელმწიფო. ვიქნები თუ არა ევროკავშირის წევრი, მაინც უნდა ვიყო ევროპა. ეს მე მჭირდება პირველ რიგში და მერე აფხაზებისთვისაც. რა უფრო დიდი იქნება რუსეთის მხრიდან ზეწოლა აფხაზებზე და ოსებზე, მით უფრო მიუღებელი იქნება მათთვის ეს ზეწოლა. იმიტომ რომ მათი არჩევანია ჩრდილოეთ კავკასია.

რუსულ ენაზე იყო საუბარი. რა თქმა უნდა ეს არის ახალგაზრდების გამოწვევა. თუ გინდათ აფხაზებთან ურთიერთობა, უნდა იცოდეთ ეს ენა. არა მარტო რუსული, აფხაზური ენაც უნდა იცოდეთ. ისინი ქართულს დიდი ხანი არ ისწავლიან. რომც შევრიგდეთ, 10-15 წელი კიდევ არ ისწავლიან ქართულს. იმის იმედი ნუ გვექნება, რომ ქართულად დაგველაპარაკებინან. ან ინგლისურად, ან რუსულად უნდა ველაპარაკოთ. ყველაფერს ჯობია, აფხაზურად. ჩვენდა სამწუხაროდ, რუსეთი ფენომენია, მოვლენაა. სულ ვფიქრობ, რატომ პაკისტანში არ დავიბადე, ინგლისური მაინც მეცოდინებოდა კარგად. ჩვენ იმპერიის შვილები ვართ. თქვენ ახალგაზრდებმა, აიცილეთ ეს. ჩვენ ბოლო თაობა ვართ და კარგად გამოგვკითხეთ რას ნიშნავს იმპერია, იმიტომ რომ აღარ არის იმპერიები, ისტორიას ბარდება. თავისი პლიუსიც ჰქონდა და მინუსიც. პლიუსი ის იყო, რომ თავის ენას

სრულყოფილად გასწავლიდა. იმპერიები დასრულდა, მაგრამ გავლენის არეალები დარჩა. იმპერიის ნაშთები დიდხანს გამოგვყვება. ამიტომ რუსული ენა ერთ-ერთი ბოლო ნარჩენი იქნება ამ გზაზე. ენებს ხელოვნურად ვერ ამოაგდებ.

ექვსპუნქტიან შეთანხმებაზე იყო საუბარი. ეს იყო რა თქმა უნდა სამარცხვინო მოვლენა. ჯერ ერთი იმიტომ რომ სხვადასხვა დოკუმენტია. სარკოზი-მედვედევის დოკუმენტი განსხვავდება სარკოზი-საკაშვილის დოკუმენტისაგან. როდესაც სარკოზიმ დოკუმენტი ჩამოიტანა მოსკოვიდან, სააკაშვილმა შეაცვლევინა მე-6 პუნქტი. მედვედევის ვარიანტში წერია, რომ საერთაშორისო თანამეგობრობის მხარდაჭერით განისაზღვროს სტატუსი და უსაფრთხოება აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთში. სააკაშვილმა ამოაღებინა ცნება “სტატუსი”. როდესაც ასეთ პროცესებში რთავ მსოფლიოს, მსოფლიო უკვე თავისი ენით გელაპარაკება. ტერიტორიულ მთლიანობაზე ლაპარაკი იქ უკვე აღარ შეიძლებოდა, იმიტომ რომ ჩაიდო ის პოზიცია, რომ ამაზე შემდგომ იქნებოდა საუბარი საერთაშორისო თანამეგობრობის ჩართულობით. გამიკვირდა სააკაშვილისგან ასეთი ქცევა, იმიტომ რომ მანამდე ერთი თვით ადრე შტაინმაიერი იყო ჩამოსული. მან შემოგვთავაზა სამეტაპიანი მოგვარება და მესამე ეტაპი იყო სწორედ სტატუსის განსაზღვრა. ამიტომ როცა ეს სააკაშვილმა ამოაგდო, გამიკვირდა, რა მოხდა. როცა სასამართლო იქნება და იმედი მაქვს, რომ იქნება, ერთ-ერთი კითხვა სააკაშვილთან ესეც მექნება.

უნდათ თუ არა აფხაზებს ევროკავშირი და ნატო. ჩემი აზრით, უნდათ. ახალგაზრდებს ნამდვილად უნდათ. მათ არ უნდათ რუსეთი. მათ დამოუკიდებლობა უნდათ. ევროკავშირისა და საერთაშორისო თანამეგობრობის მხრიდან ჩვენი ყველაზე დიდი მხარდაჭერა არალიარების პოლიტიკაა. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია. ძალიან სერიოზულად მუშაობენ არალიარების პოლიტიკაზე. ეს მარტო იმას ნიშნავს, რომ საფრანგეთი არ ალიარებს, სადაც საფრანგეთს გავლენა აქვს, ყველგან ამაზე მუშაობს.

რას აკეთებს სამინისტრო ახალგაზრდებში აგრესიის შესამცირებლად. ჩვენი სამინისტრო პროპაგანდის სამინისტრო არ არის. სამინისტროს ფუნქცია არ უნდა იყოს ახალგაზრდებში აგრესიის შემცირება. ეს განათლების, საზოგადოებრივი კონტექსტის სფეროა.

რა რესურსები გაგვაჩნია შერიგების მიმართულებით და გვიშველის თუ არა ბოდიში. ბოდიში პრაგმატული უნდა იყოს, რაღაც პროცესის ნაწილი. დღეს მოხდილი ბოდიში ჰაერში იქნება გასროლილი, არაფერს მოგვიტანს. ავსტრალიის მაგალითი მოიყვანეს. აქაც, როცა აფხაზები დაელოდებიან ბოდიშს, მაშინ ექნება მას აზრი. ეს არის სერიოზული რესურსი და მაშინ უნდა გამოიყენო, როცა ამას აზრი ექნება. ამ იდეას არ უარვყოფ, მაგრამ კარგად უნდა იყოს გაყიდული. თუ არა ხარ დაწმუნებული, რომ ეფექტს მოიტანს, ჯობია თავი შეიკავო ასეთი სერიოზული ნაბიჯისგან, რომ დაცინვის საგანი არ გახდე.

ტერიტორიულ მთლიანობაზეც იყო საუბარი. ტერიტორიული მთლიანობა მაშინ აღდგება, როდესაც ხალხს შევარიგებთ. ეს არის ჩემი მკაფიო პოზიცია და არასოდეს დამიმალავს. ტერიტორიული მთლიანობა ბუნებრივი ნაწილია ნაციისა, რომელსაც სურს ერთ ტერიტორიაზე ცხოვრება. ეს არის კონსტიტუციის ნორმა, მაგრამ შერიგების პროცესში ამაზე ლაპარაკი არაფერს გაძლევს. ჩვენ ვგულისხმობთ ტერიტორიულ მთლიანობას, მაგრამ უფრო მნიშვნელოვანია ხალხის შემორიგება, რომელსაც ბუნებრივია ის ტერიტორიებიც მოყვება, სადაც ისინი ცხოვრობენ.

გოგი გვახარია - დიდი მადლობა, დავასრულოთ დისკუსია.